

## **Siirtolaisuus – Migration 2/2003**

30. vuosikerta / 30th year  
ISSN 0355-3779

### **Julkaisija / Publisher**

Siirtolaisuusinstituutti  
*Migrationsinstitutet*  
*The Institute of Migration*  
Linnankatu 61, 20100 Turku, Finland  
Puh. / tel. (0)2-2840 440  
Fax (0)2-2333 460  
Sähköposti / E-mail: taisai@utu.fi  
Internet: www.migrationinstitute.fi

Pohjanmaan aluekeskus  
*Österbottens regioncenter*  
*Regional Centre of Ostrobothnia*  
Keikulinkuja 1, 61100 Peräseinäjoki, Finland  
Puh. / tel. (0)6-4181 275  
Fax (0)6-4181 279

### **Päätoimittaja / Editor-in-Chief**

*Olavi Koivukangas*

### **Toimitussihteeri / Editorial Assistant**

*Taimi Sainio*

### **Toimittajat / Editors**

*Krister Björklund, Elli Heikkilä*

### **Toimituskunta / Editorial Board**

*Siirtolaisuusinstituutin hallitus*  
*Administrative Board of the Institute of Migration*

### **Taitto / Lay out**

*Anne Virtanen*

### **Tilaushinta / Subscriptions**

(4 numeroa / nummer / issues)  
Suomi ja Pohjoismaat: 10 euroa/vuosi  
Osuuspankki 571113-411 441  
Finland och Skandinavien: 10 euro/år  
& other countries \$18.00 a year  
via Eurogiro eller/or SWIFT till/to  
OKOBANK 571113-411 441 Helsinki, Finland  
SWIFT OKOYFIHH, Telex 124714 okohe fi

Vammalan Kirjapaino Oy, 2003

## **Sisältö • Contents**

### **Mayme Sevander In Memoriam**

*Olavi Koivukangas*

### **Pääkirjoitus • Editorial**

*Pirkko Pitkänen & Päivi Atjonen*

### **Monikulttuurisuus itäsuomalaisissa yrityksissä**

*Marcus Lepola*

### **Finländarna i ryska Alaska under medlet av 1800-talet – Framväxten av det rysk-amerikanska handelskompaniet**

*Carol D. H. Harvey & Tuula Heinonen*

### **Cohort and generational effects of cultural retention of Finnish Canadians in Manitoba**

### **Matkat**

### **Kirjat**

### **Tiedotuksia**

### **Tutkimuspäällikön palsta Muuttoliike- ja etnisyytutkijoiden verkosto, MEV**

*Kansi: Suomen Höyrylaivaosakeyhtiön mainoskortti, jonka kuvassa on suuren maastamuuttoaallon aikainen s/s Polaris-laiva. Kortti on postitettu Kööpenhaminasta 9.9.1904 lissalmeen. – Orvo Bogdanoffin kokoelma.*

*Cover: A postcard featuring the emigrant ship s/s Polaris of the Finland Steamship Company. The card was sent from Copenhagen to lissalmi 9.9.1904. – The Orvo Bogdanoff Collection.*

## Mayme Sevander In Memoriam



**1923–2003**

Amerikansuomalainen historiantutkija Mayme Sevander kuoli 22.4.2003 Uumajassa, Ruotsissa, tyttärensä luona. Mayme Sevander syntyi Wisconsinissa USA:ssa vuonna 1923 ja muutti 11-vuotiaana v. 1934 vanhempiensa Oscar ja Katri Corganin ja nuorempien sisarustensa mukana Neuvosto-Karjalaan. Mayme Corganin koulunkäynti keskeytyi, kun hänen isänsä, Oscar Corgan, vangittiin lokakuussa 1937 ja surmattiin tammikuussa 1938 Stalinin ajan vainoissa. Maymen opiskelu jatkui Petroskoin iltakoulussa työn ohella ensin ylioppilaaksi ja sitten ammattiopintoina. Sodan jälkeen hän avioitui amerikkansuomalaisen taustan omaavan Milton Sevanderin kanssa. Hyvin alkaneen lehtimiesuran lopetti vainopolitiikka, ja Mayme Sevander aloitti 40 vuotta kestäneen uransa oppikoulun ja yliopiston opettajana.

Yliopiston dekaanin ja dosentin työn Pertroskoissa Mayme Sevander jätti v. 1989 ryhtyessään tutkimaan niiden amerikkansuomalaisten historiaa, jotka olivat muuttaneet Neuvosto-Karjalaan rakentamaan omaa ihanneyhteiskuntaansa. Tuloksena oli kolme merkittävää teosta: *They took my father*, 1992; *Red Exodus*, 1993 ja

*Of Soviet Bondage*, 1996. Näihin kirjoihin ja löytyneisiin uusiin tietoihin perustuen Mayme Sevander kirjoitti kirjan *Vaeltajat*, joka julkaistiin Siirtolaisuusinstituutissa v. 2000. Pohjois-Amerikasta muuttaneiden noin 6 000 suomalaisen vaiheiden kautta voidaan nähdä kaikki ne traagiset tapahtumat, jotka kohtasivat tuohon aikaan Neuvostoliiton etnisiä vähemmistöjä.

Vuodesta 1996 lähtien Mayme Sevander asui Superiorissa, Yhdysvalloissa, teki tutkimustaan ja sai kunniaatohtorin arvon ansioistaan siirtolaishistorioitsijana. Kesällä 2001 hän osallistui Finn Forum VI -konferenssiin Jyväskylän yliopistossa esitelmällä, joka käsitteli amerikkansuomalaisten n.s. Karjala-kuumetta. Hän piti jatkuvasti yhteyttä Siirtolaisuusinstituuttiin.

Mayme Sevander oli mieleenjäävä ja vahva persoonallisuus, jonka nimi tulee elämään kauan suomalaisen siirtolaisuustutkimuksen historiassa. Mayme Sevanderia jäi kaipaamaan hänen kahden lapsensa ja muiden sukulaisten lisäksi suuri joukko ystäviä ja kollegoja Atlantin molemmilla puolilla.

*Olavi Koivukangas*

## Mayme Sevander In Memoriam 1923–2003

The Finnish American historian Mayme Sevander passed away on 22 April 2003 while visiting her daughter in Umeå, Sweden. Mayme Sevander was born in Wisconsin, USA, in 1923 and moved to Soviet Karelia at the age of 11 with her parents Oscar and Katri Corgan and her younger siblings. Mayme Corgan's schooling was interrupted when her father, Oscar Corgan, was captured in October 1937 and later killed in the middle of Stalin's persecutions in January 1938. Alongside working, Mayme continued her studies in an evening school in Petrozavodsk. She first graduated from high school and then went on to get a further education. After the war she married Milton Sevander who also had a Finnish American background. The persecutions ended her promising career as a journalist and Mayme Sevander began her long career of 40 years as a school and university teacher.

Mayme Sevander left her work as the dean and docent at the University of Petrozavodsk in 1989 when she set to research the history of those American Finns who had moved to Soviet Karelia in order to build their ideal society. Subsequently, she published three significant literary works: *They Took My Father*, 1992; *Red Ex-*

*odus*, 1993 and *Of Soviet Bondage*, 1996. Based on these books and some newly recovered information, she wrote the book *Vaeltajat* ("The Wanderers"), which was published by the Institute of Migration in 2000. All the tragic events that Soviet ethnic minorities were faced with in those days can be examined through the phases of approximately 6,000 Finns who migrated from North America.

From 1996 onwards Mayme Sevander lived in Superior, United States – she continued her research and was given an honorary doctorate for her work as a migration historian. In summer 2001 she participated in the Finn Forum VI Conference in the University of Jyväskylä with a lecture on the so-called Karelian fever among the Finnish Americans. She also continued to stay in contact with the Institute of Migration.

Mayme Sevander was a memorable and strong personality whose name will not be forgotten in the history of Finnish migration research for a long time. In addition to her two children and other relatives, Mayme Sevander will be missed by a great number of friends and colleagues on both sides of the Atlantic.

*Olavi Koivukangas*

# Huomiota maahanmuuttopolitiikkaan

Anneli Jäätteenmäen uusi hallitus varautuu maahanmuuttopolitiikan ja maahanmuuttajien kotouttamisen kehittämiseen. Yhtenä perusteluna on väestörakenteen ikääntyminen. Hallitus lupaa edistää työperusteista maahanmuuttopolitiikkaa ja laatii maahanmuuttopoliittisen ohjelman. Kotoutumisessa hallitus korostaa hyvien etnisten suhteiden ja vuorovaikutuksen merkitystä.

Tavoite on mittava. Suomi on perinteisesti kulkenut iltajunassa maahanmuuttokysymyksissä. Mutta nopeasti harmaantuvalla pienellä kansalla ei liene muita vaihtoehtoja – kun syntyvyyskin on vähäistä – kuin osallistua globaaliin kilpailuun osaajista ja tekijöistä, erityisesti palveluammateissa. Väestön vanheneminen tulee olemaan keskeinen sosiaalipoliittinen ilmiö niin Suomessa kuin koko EU:ssa. Työelämään on tullut vuosittain 10–15 000 henkilöä enemmän kuin on siirtynyt eläkkeelle. Jo vuodesta 2005 lähtien tilanne alkaa olla lähes päinvastainen.

Työvoima 2020 -työryhmän arvion mukaan työttömyys tulee edelleen säilymään korkeana, mutta tavoitteeksi työryhmä asettaa viiden prosentin työttömyyden ja 75:n prosentin työllisyysasteen. Suurten ikäluokkien jäädessä eläkkeelle työvoimapula pahenee ja työryhmä esittää, että nykyistä työhöntuloikää tulisi

aikaistaa ja eläkkeellesiirtymisikää myöhentää. Työmarkkinoille olisi saatava entistä enemmän naisia, nuoria ja maahanmuuttajia.

Suomalaisen yhteiskunnan olisi aika valmistautua työperäiseen ja aktiiviseen maahanmuuttopolitiikkaan sekä asenteissa että käytännön toimin. Hyvä aloitus olisi työlupien käsittelyn nopeuttaminen ja byrokratian vähentäminen. Toivottavasti hallitus tuo vaalien alla rauenneen ulkomaalaislain uudistuksen pian eduskunnan käsittelyyn. Uudistettavan ulkomaalaislain jatkoksi tarvitaan Suomeen kokonaisvaltaista maahanmuutto- tai laajemmin siirtolaisuuspolitiikkaa, joka lähtee Suomen intresseistä.

Maahanmuuttajat ovat olleet hyödyksi sellaisille siirtolaismaille kuin Kanada, Uusi-Seelanti ja Sveitsi, kuten Arno Tannerin tuore väitöskirja osoittaa. Myös Suomelle maahanmuuttajat ja heidän lapsensa voivat olla merkittävä voimavara. En usko, että syrjäiseen, kylmään, kovan verotuksen ja kielteisten ulkomaalaisasenteiden Suomeen tulee suurtakaan ryntäystä edes EU:n laajenemisen myötä. Ensisijainen tavoite olisikin kotouttaa nykyiset maahanmuuttajamme ja löytää heille koulutusta vastaavat tehtävät sekä edistää suvaitsevaisuutta kaikin tavoin.

*Olavi Koivukangas*

# Attention to immigration policy

Anneli Jäätteenmäki's new government is preparing to develop immigration policy and naturalization of immigrants further. One reason for this advancement is the aging population structure. The government promises to promote work-related immigration and is drafting a program for immigration policy. As for naturalization, the government emphasizes the importance of good ethnic relations and interaction.

This is not an insignificant goal. Traditionally Finland has been falling behind when it comes to immigration issues. However, the small rapidly graying nation with a low birth-rate seems to have no alternative but to participate in the global competition over those who have the skills and the readiness to work, particularly so in the service industry. The aging of population will become a central issue of social policy both in Finland and the EU as a whole. Annually there have been 10,000–15,000 individuals more entering the labor market than of those reaching the age of retirement. Already in 2005 the situation will almost have turned around.

According to the estimates of the Labor 2020 -work group, unemployment will continue to remain high. Nevertheless, the group sets the goal of unemployment rate at five percent and that of employment level at 75 percent. As the large postwar age groups start to retire, the shortage of labor will get worse. Consequently, the work group proposes that the current age for entering the labor market ought to be lowered and

the age of retirement should be raised. The labor market requires the input of more women, more young people and more immigrants.

It would be high time for Finnish society to make preparations for active work-related immigration policy both in their approach and in practice. A good start would be to accelerate the processing of work permits and to reduce bureaucracy. Hopefully the government will soon proceed to return the renovation of The Finnish Aliens Act to a new parliament reading, as it fell through just prior to the elections. To supplement the renewed Aliens Act, Finland needs a comprehensive immigration policy, or migration policy on a larger scale, rising out of Finland's own interests.

A recently published doctoral dissertation by Arno Tanner shows that immigrants have been beneficial to such countries as Canada, New Zealand and Switzerland. Finland, too, could find a valuable resource in immigrants and their children. I doubt that Finland, the remote and cold land of high taxation and negative attitudes toward foreigners, would experience a massive rush of alien applicants even with the expansion of the EU. Therefore, the primary goal would be to naturalize our current immigrants, to find them employment corresponding to their education level and to promote tolerance in every possible way.

*Olavi Koivukangas*

# Monikulttuurisuus itäsuomalaisissa yrityksissä

Pirkko Pitkänen & Päivi Atjonen

---

## 1. Johdanto

Kansainvälisen muuttoliikkeen ilmiöt ja väestörakenteen muutokset ovat ajankohtaisia haasteita niin Suomessa kuin muualla Euroopassa. Väestön ikääntyessä ja syntyvyyden pysyessä alhaisena Euroopan yhteisön maissa on kiinnitetty enenevästi huomiota näköpiirissä olevaan työvoimapulaan. Suomessa uuden tilanteen edessä ollaan muita EU-maita aikaisemmin, sillä suuret ikäluokat ovat meillä vanhempia kuin muissa jäsenmaissa. Niinpä kuluvan vuosi-

kymmenen loppupuolella, kun sotien jälkeen syntyneet suuret ikäluokat ovat siirtyneet asteittain eläkkeelle, meillä voidaan olla tilanteessa, jossa työikäisiä (15–65 v.) on yhtä paljon tai jopa vähemmän kuin huollettavia. Näkymiä syntentää vielä se, että käytännössä suomalaiset jättävät työelämän keskimäärin 59 vuoden iässä. Siksi väestöllinen huoltosuhde uhkaa heiketä Suomessa jo vuoden 2005 jälkeen, jolloin suuret ikäluokat saavuttavat kyseisen 59 vuoden iän. (Forsander 2000, 154–156; EVA 2001a, 10–14.)

Meillä julkisuudessa esillä olleita keinoja työvoimavajeen helpottamiseksi ovat olleet erityisesti eläkkeiän nostaminen sekä toimet ammatillisen (muunto)koulutuksen ja työvoimapolitiittisen koulutuksen tehostamiseksi. Viime vuosina myös ulkomaisen työvoiman maahantulo paikkaamaan väestön ikääntymistä ja uhkaavaa vähentymistä on noussut yhdeksi keskustelunaiheeksi. Näissä puheenvuoroissa julkiselta vallalta on kaivattu aktiivisia toimia ulkomaisen työvoiman houkuttelemiseksi maahan. Tämä on meillä uutta, sillä Suomen maahanmuuttopolitiittisten linjausten taustalla on perinteisesti ollut väestöllisen omavaraisuuden periaate – ja tavoitteena pi-

kemminkin ulkomaalaisten maahanmuuton estäminen. (Lepola 2000, 43–44.)

Työvoiman tarve näkyy Suomessa jo nyt monilla aloilla. Kuitenkin samanaikaisesti työvoimavajeen kanssa maassa on runsaasti käyttämätöntä työvoimavaraa: laskutavasta riippuen 200 000–300 000 työtöntä, joista joka kymmenes ulkomaalaistaustainen. Suomessa jo nyt asuva ulkomaalaisväestö on siten merkittävä työvoimaresurssi, vaikka maahanmuuttajien työllisyystilanne onkin viime vuosina hieman kohentunut. Itäisessä Suomessa ulkomaista syntyperää olevien työttömyystilanne on vielä maan keskitasoa heikompi.

Myös itäisen Suomen tulevaisuudenkuva muovaavat paitsi talouden ja tuotannon kansainvälistyminen myös väestörakenteen muutokset ja odotettavissa oleva työvoimapula. Keskeinen ongelma on, että kysyntä ja tarjonta eivät kohtaa työmarkkinoilla: samanaikaisesti työttömyyden kanssa Itä-Suomessa on työvoiman tarvetta monilla aloilla. Työvoimavajetta pahentaa vielä työikäisen väestön muutto pääkaupunkiseudulle. Ulkomainen työvoima nähdäänkin yhtenä mahdollisena osaratkaisuna paitsi nykyiseen myös odotet-

---

*Artikkeli perustuu vuosina 2001–2002 Joensuun yliopiston etnisten suhteiden tutkimusyksikössä tehtyyn tutkimukseen ”Kohti aktiivista maahanmuuttopolitiikkaa: Kulttuurinen monimuotoisuus Itä-Suomen yrityselämässä” (Joensuun yliopiston Karjalan tutkimuslaitoksen julkaisuja N:o 135). Pirkko Pitkänen on kulttuurien välisen kasvatuksen ja kasvatusfilosofian dosentti ja toimii etnisten suhteiden tutkimusyksikön johtajana ja monikulttuurisen kasvatuksen yliassistenttina Joensuun yliopiston soveltavan kasvatustieteen laitoksessa. Päivi Atjonen työskentelee kasvatustieteen professorina kasvatustieteen laitoksessa.*

tavissa olevaan työvoimapulaan. Asiaa selvittämään perustettiin syksyllä 1999 Itä-Suomen maahanmuuttotyöryhmä, jossa ovat edustettuina Itä-Suomen tavoite 1 -ohjelma-alueeseen kuuluvat maakunnat eli Pohjois-Savo, Etelä-Savo, Pohjois-Karjala ja Kainuu. Lisäksi työryhmässä on mukana Siirtolaisuusinstituutin, Työministeriön ja Sisäasiainministeriön edustus.

Saadakseen yleiskuvan nykytilanteesta jatkotoimia varten maahanmuuttotyöryhmä päätti teettää selvityksen ulkomaisen työvoiman käytöstä ja tulevaisuuden tarpeista Itä-Suomen alueella. Selvitys tehtiin Joensuun yliopiston etnisten suhteiden tutkimuskeskuksessa vuosina 2001–2002 dosentti Pirkko Pitkäsén johdolla<sup>1</sup>. Tässä artikkelissa kuvataan tiivistetysti, missä määrin itäsuomalaisissa yrityksissä on ollut ulkomaalaistaitaisia työntekijöitä, millaisia kokemuksia yrityksillä on kansainvälisestä ja kulttuurien välisestä työstä, ja millaisia arvioita ne työvoimatarpeistaan esittivät.

## 2. Tutkimuksen toteutus

Tutkimusalue käsitti Pohjois-Karjalan, Kainuun, Pohjois-Savon ja Etelä-Savon. Tehtävänä oli selvittää alueella toimivien pienten, keskisuurten ja suurten yksityisen sektorin yritysten kokemuksia ulkomaalaistaitaisista työntekijöistä ja arvioida ulkomaisen työvoiman tarvetta tulevaisuudessa. Alle 10 työntekijän yritykset jätettiin tutkimuksen ulkopuolelle, koska todennäköisyys ulkomaisen työvoiman käytöstä niissä ennakoitiin vähäiseksi. Tutkimukseen valittiin 717 pk- ja suuryritystä Tilastokeskuksen yrityskisteristä ositettuna otantana

siten, että otos edusti tutkimusalueittain yritysten kokojakaamaa. Pohjois-Karjalan yritysten osuus otoksesta oli 24 prosenttia, Kainuun 13 prosenttia, Pohjois-Savon 39 prosenttia ja Etelä-Savon 24 prosenttia.

Tutkimuskirjallisuuden, viranomaisraporttien sekä sanomalehti- ja internet-aineistojen avulla kerrottiin aiempaa tietämystä ja kokemuksia. Keskeisin osa tutkimusaineistosta hankittiin postikyselyn avulla. Monikulttuurisen organisaation henkilöstöhallinnossa yritysjohto on avainasemassa. Siksi tiedonkeruu päätettiin kohdentaa yritysjohtoon. Kyselylomake lähetettiin syyskuussa 2001. Lomakkeen laadinnassa hyödynnettiin valmiita kyselylomakkeita (Pitkäsén & Kouki 1999; EVA 2001a; EVA 2001b), mutta pääosin kysymykset räätälöitiin kohderyhmän tarpeisiin. Lomake koostui sekä vastausvaihtoehdoiltaan strukturoidusta että avoimista kysymyksistä.

Määräaikaan mennessä lomakkeen palautti 295 yksikönjohtajaa tai muuta esimiesasemassa olevaa henkilöä. Vastausprosentti oli siten 42, mitä voidaan pitää kiireisten yritysjohtajien kohdejoukossa varsin tyydyttävänä. Innokkaimmin vastattiin Pohjois-Karjalasta (44 %), ja alhaisin vastausprosentti oli Kainuussa (36 %). Yrityskoko huomioon ottaen oleellisesti muita heikommin kyselyyn vastasivat Kainuusta keskisuuret ja Pohjois-Karjalasta suuret yritykset, mutta alueensa keskiarvoa paremmin puolestaan Etelä-Savon ja Kainuun suuret sekä Pohjois-Savon keskisuuret yritykset.

Lomakkeen avokysymyksiin saadut vastaukset analysoitiin laa-

dullisella sisällönanalyysilla. Strukturoidut kysymykset analysoitiin tilastollisia menetelmiä käyttäen. Keskeisimpänä tilastotarkastelun ohjenuorana pidettiin maantieteellisten alueiden ja yrityskoon mukaista jakaumien ja muiden perustunnuslukujen (keskiarvo, -hajonta, minimi ja maksimit, kvartiilit) tulkintaa. Ryhmävertailuja tehtiin muuttujien mittaasteikoiden ja jakaumaoletusten sallimissa rajoissa joko riippumattomien ryhmien t-testillä, yksisuuntaisella varianssianalyysilla tai khin neliö-testillä. Asenneväitteiden ryhmittelyyn käytettiin faktoriaaliansyysia.

## 3. Kansainvälinen ja kulttuurien välinen työ

### 3.1. Ulkomaalaistaitaiset työntekijät

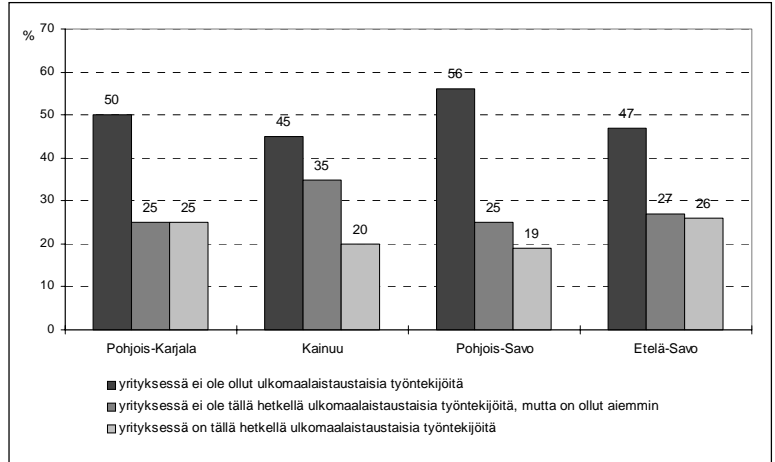
Suomen ulkomaalaisväestö on keskittynyt vahvasti eteläiseen Suomeen: noin kuusikymmentä prosenttia ulkomaalaisista asuu pääkaupunkiseudulla. Tutkimusajankohtana vuoden 2001 lopussa Itä-Suomen tavoite 1 -ohjelmaan kuuluvilla alueilla asui vain noin kuusi prosenttia (5 963 henkilöä) koko Suomen ulkomaalaisväestöstä. Ulkomaalaisten määrä oli korkein Pohjois-Savossa (1 901) ja Pohjois-Karjalassa (1 832). Etelä-Savossa oli 1 592 jonkin toisen maan kansalaista ja Kainuussa 638. (Itä-Suomen alueen väestörekisterikeskusten väestötietojärjestelmät 2001.)

Venäjältä muuttaneet muodostavat Itä-Suomen alueella selkeästi suurimman ryhmän: yli puolet alueen ulkomaalaisväestöstä on lähtöisin Venäjältä. Suuri osa Venäjän

tai Neuvostoliiton passilla tulleista on taustaltaan inkeriläisiä paluumuuttajia, joskaan tarkkaa osuutta ei ole mahdollista tilastotietojen perusteella laskea sillä Suomessa ulkomaalaiset rekisteröidään kansalaisuuden, ei etnisen taustan mukaan. Muut Venäjältä tai entisen Neuvostoliiton alueelta tulleet ovat usein naisia, jotka ovat solmineet avio- tai avoliiton suomalaisen kanssa. (Hammar 2001, 4–5.)

Myös Virossa ja Ruotsista muuttaneita asuu Suomen itäisissä osissa suhteellisen paljon. Viron passilla on tullut jonkin verran inkeriläisiä paluumuuttajia, samoin Ruotsin kansalaisista osa on taustaltaan suomalaisia paluumuuttajia. Muut keskeiset ulkomaalaisryhmät koostuvat entisen Jugoslavian alueelta, Irakista tai Myanmarista pakolaisina tulleista. Thaimaasta ja Turkista puolestaan on lähdetty eri syistä, osin työn tai avoliiton, osin suojelun tarpeen vuoksi. Sen sijaan työvoimapolitiininen muutto Itä-Suomeen on lukumääräisesti vähäistä, joskin lähtömaiden kirjo on runsas; yleisimmät lähtömaat ovat Ruotsi, Saksa ja Iso-Britannia.

Tutkimusajankohtana keskimäärin joka neljännessä (19–26 %) itäsuomalaisessa yrityksessä oli ulkomaalaistaustaisia työntekijöitä (Kuvio 1). Kun lukuun lisätään ne, joissa maahanmuuttajia tai ulkomaalaisia oli ollut aiemmin, kärkeasti ottaen puolella oli kokemuksia ulkomaalaistaustaisista työntekijöistä. Työsuhteet olivat tosin olleet lyhyitä ja työntekijät yksittäisiä. Tavallisimmin ulkomaalaistaustainen työntekijä oli ollut yrityksessä alle vuoden ja työskennellyt harjoittelijana. Venäläisten suuri osuus ulkomaalaisväestöstä



Kuvio 1. Yritysten ulkomaalaistaustaiset työntekijät.

näky Itä-Suomen työmarkkinoilla. Tiedusteltaessa yrityksissä työskennelleiden ulkomaalaisten tai ulkomaalaistaustaisten työntekijöiden lähtömaita, ylivoimaisesti suurimmaksi ryhmäksi osoittautuivat venäläiset. Venäjältä kotoisin olevia työntekijöitä oli ollut kaikkiaan 60 yrityksessä. Ainoastaan neljä vastaajaa raportoi inkeriläisistä työntekijöistä, mutta on oletettavaa, että osa venäläisiksi mainituista oli taustaltaan inkeriläisiä paluumuuttajia. Toiseksi suurin ulkomaalaistaustaisten työntekijöiden ryhmä koostui virolaisista, sen sijaan muista Baltian maista mainittiin ainoastaan kolme latvialaista työntekijää.

Vaikka huomattava osa alueen ulkomaalaisväestöstä on humanitaarisia muuttajia, ainoastaan muutamassa tutkimukseen osallistuneessa yrityksessä oli ollut työntekijöitä, joiden lähtömaa viittaa pakolaistaustaan (Vietnam, Somalia). Kaiken kaikkiaan itäsuomalaisilla yrityksillä oli kokemusta etupäässä työntekijöistä, jotka olivat kotoisin Venäjältä, Virossa, Pohjoismaista tai Länsi-Euroopasta. Yrityksissä oli

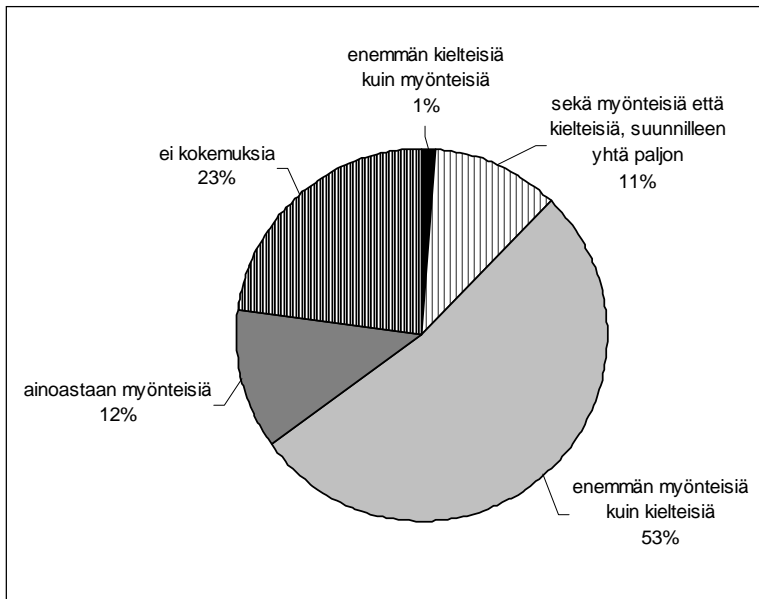
työskennellyt henkilöitä varsin monesta läntisen Euroopan maasta, muun muassa Saksasta, Britannias-ta, Ranskasta, Ruotsista, Italiasta ja Hollannista. Myös yhdysvaltalaisia työntekijöitä oli ollut. Lisäksi alueen yrityksillä oli jonkin verran kokemuksia Itä-Euroopan maista tulleista työntekijöistä (Puola, Bulgaria, Romania).

Pohjois-Savossa ja Pohjois-Karjalassa oli eniten yrityksiä, joilla ei ollut lainkaan kokemusta ulkomaisen työvoiman käytöstä. Yrityskoon mukaan tarkasteltuna näyttää, että kulttuurinen monimuotoisuus ei juurikaan näy pienten yritysten arjessa. Kolmella viidesosalla pienyrityksistä ei ollut koskaan ollut ulkomaalaistaustaisia työntekijöitä, mutta vastanneista keskiuurista ja suurista yrityksistä noin puolella oli heitä vastausajankohtana eli syksyllä 2001.

### 3.2. Kulttuurien välinen vuorovaikutus

Itä-Suomesta katsottuna kansainvälisyys ei ole uutta. Alueen yrityksillä oli runsaasti tytäryhtiöitä





Kuvio 2. Kokemukset ulkomaalaistaustaisista työntekijöistä (n=97).

ja tuotannollisia investointeja ulkomailla, ja kaupankäynti maan rajojen yli oli vilkasta. Vuorovaikutusta oli ollut erityisesti Venäjän, Viron ja Pohjoismaiden kanssa, mutta kanssakäymistä oli myös muualle Eurooppaan ja Amerikan mantereelle. Myös monien Aasian maiden kanssa oli ollut taloudellista yhteistyötä, kun taas Afrikan suuntaan sitä oli huomattavan vähän.

Koska tutkimukseen osallistuneilla yrityksillä oli runsaasti kansainvälistä yhteistyötä ja suhteellisen vähän ulkomaalaistaustaisia työntekijöitä, olivat yritysten johdon kokemukset ymmärrettävästi etupäässä asiakaskontakteja; vain noin kolmasosalla vastaajista oli kokemuksia vierastaustaisista työntekijöistä *alaisina*. Toisaalta on huomionarvoista, että vaikka kokemuksia oli vähän, ne olivat varsin myönteisiä. Kuvioista 2 voidaan havaita, että yli puolella vas-

taajista oli enemmän myönteisiä kuin kielteisiä kokemuksia. Ainoastaan yksi sadasta johtajasta arvioi kokemuksiaan voittopuolisesti kielteisiksi.

Kielteisten kokemusten puute voi kertoa paitsi yhteistyön onnistumisesta myös sen puutteesta: kun ei ole joutunut tekemisiin, ei ole myöskään ollut ongelmia. Monikansallisissa ja monikulttuurisissa työyhteisöissä yhteistyön kitkatekijät näyttävät kulmineituvan erityisesti kielivaikeuksiin. Runsas neljä viidesosaa vastaajista nimesi kielivaikeudet ongelmaksi ja toivoi, että maahanmuuttajat opettelisivat suomen kielen. Toisaalta vieraiden kielten opiskelu nähtiin tarpeelliseksi koko yrityksen henkilöstöä ajatellen, ja johtajat olivat itsekin valmiita opiskelemaan kieliä, varsinkin englantia ja venäjää. Etenkin suurissa yrityksissä oltiin valmiita siihen, että yrityksen toimintakieli olisi jokin muu kuin suo-

mi. Tosin tutkimusajankohtana itäsuomalaisen yritysten toimintakieli näytti olevan suomi. Ainoastaan yksi tutkimukseen osallistunut yritys ilmoitti toimintakielekseen englannin, eikä muista kielistä ollut mainintoja lainkaan.

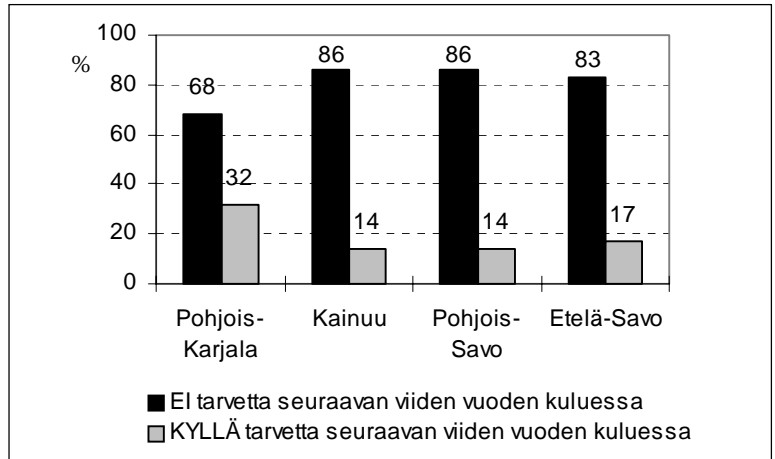
Tutkimus osoitti, että ulkomailla hankittu ammatillinen koulutus ja työkokemus eivät vakuuta itäsuomalaisia työnantajia (vrt. Forsander & Alitolppa-Niitamo 2000). Yritysjohtajat punnitsivat varsin kriittisesti ulkomaalaistaustaisten työntekijöiden ammatillisia valmiuksia ja suomalaisen työelämän pelisääntöjen tuntemusta. Peräti 88 prosenttia vastaajista esimerkiksi hyväksyi väitteen ”Maahanmuuttajat tarvitsevat nykyistä enemmän informaatiota suomalaisesta työelämästä” ja lähes yhtä moni piti tärkeänä ulkomailla Suomeen muuttavien työntekijöiden ammattitaidon muokkaamista suomalaisen työelämään sopivaksi.

Monet yritysjohtajat kokivat myös oman tietämyksensä riittämättömäksi kulttuurien väliseen työhön. Tietämisen puutteiden tunnistamisesta huolimatta johdon edustajat eivät – kenties hektisen työnsä ja ajanpuutteen vuoksi – tunteneet erityistä kiinnostusta opiskeluun. Yli puolet vastaajista ei halunnut minkäänlaista koulutusta. Ulkomaalaisten maahanmuuttoon ja työluvan saantiin liittyvät säädökset kiinnostivat erityisen vähän, vaikka niiden heikkoa tuntemusta myös valitettiin. Toisten maiden kokemukset ulkomaisen työvoiman rekrytoinnista eivät nekään sanottavasti kiinnostaneet. Jonkin verran enemmän tietoa kaivattiin vieraista kulttuureista ja ulkomaisten yritysten toimintakulttuureista.

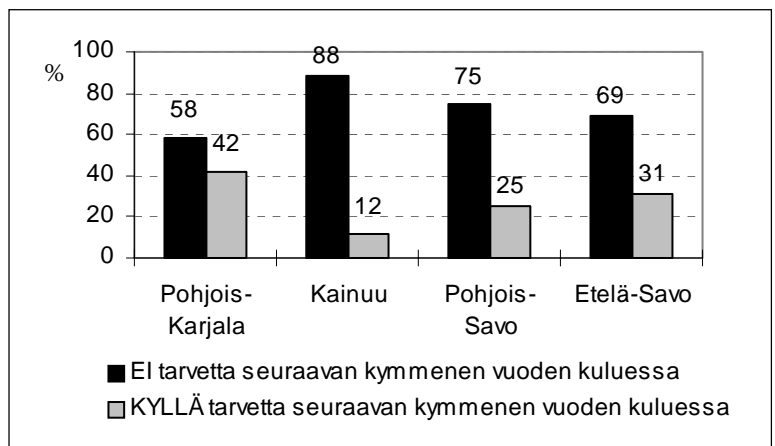
### 3.3. Ulkomaisen työvoiman tarve Itä-Suomessa

Suoritettu tutkimus osoitti, että monilla toimialoilla työvoiman tarve ei ole vielä akuutti. Pikemminkin kysymys on siitä, että työvoiman kysyntä ja tarjonta eivät kohta: samanaikaisesti työvoimavajeen kanssa alueella on runsaasti käyttämätöntä työvoimavarantoa. Ulkomaisen työvoiman tarve näyttää kuitenkin lisääntyvän Itä-Suomessa viimeistään kuluvan vuosikymmenen loppupuolella. Työvoiman tarve on ilmeisin Pohjois-Karjalassa. Noin kolmannes pohjoiskarjalaisista yrityksistä arvioi tarvitsevänsä lähimmän viiden vuoden aikana työntekijöitä Suomen rajojen ulkopuolelta (ks. Kuvio 3). Sen sijaan muilla alueilla työvoiman tarve seuraavan viiden vuoden aikana ennakoitiin vähäisemmäksi: Kainuussa, Pohjois-Savossa ja Etelä-Savossa arviot jäivät reilusti alle 20 prosenttiin. Kuvioista 4 näkyy, että selvää lisäystä tarpeisiin näyttää kuitenkin tulevan kymmenen vuoden aikana: Pohjois-Savon joka neljännessä, Etelä-Savon joka kolmannessa ja Pohjois-Karjalan melkein joka toisessa yrityksessä ennakoitiin työvoimapulaa, johon ratkaisuna voisivat olla Suomen ulkopuolelta tulevat työntekijät.

Ulkomaalaistaustaisia työntekijöitä kaivattiin kutakuinkin samoihin tehtäviin, joissa heistä oli jo aiempaa kokemusta. Teollisuuden ja tuotannon aloilla työntekijöitä tarvittiin asennus- ja korjaustehtäviin sekä rakennustöihin. Lisäksi työntekijöitä haluttiin toimihenkilö- ja organisoititehtäviin. Palvelualoilla työvoimaa etsittiin yhtäältä tukku- ja vähittäiskaupan sekä hotellin ja ravintola-alan asiakaspalvelutyöhön sekä erilaisiin markkinoin-



Kuvio 3. Prosenttijakauma ulkomaisen työvoiman tarpeesta seuraavan viiden vuoden aikana (n= 274).



Kuvio 4. Prosenttijakauma ulkomaisen työvoiman tarpeesta seuraavan kymmenen vuoden aikana (n= 250).

tiin liittyviin tehtäviin. Myös liikenne- ja kuljetusalan työt ja vähän koulutusta vaativat palvelu-, huolto- ym. tehtävät (siivous, kiinteistönhoito, rakennusapu, postinjakko) saattavat tulevaisuudessa olla vailla tekijöitä.

Suoritetun tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että ulkomaista työvoimaa tarvitaan Itä-Suomessa etenkin suhteellisen vähän koulutusta vaativiin työvaltaisiin teollisuuden ja palvelualan

tehtäviin. Tutkimustulos antaa kuitenkin viitteitä myös osaamisvajeesta. Työntekijöitä kaivattiin monenlaisiin korkeaa koulutusta vaativiin asiantuntijatehtäviin, esimerkiksi tutkimus-, koulutus-, suunnittelu- ja tuotekehittelytehtäviin sekä it-alan asiantuntijatehtäviin.

Osaajia ja työn tekijöitä itäsuomalaiset yritysjohtajat rekrytoisivat mieluiten mahdollisimman läheltä – sekä maantieteellisesti että

kulttuurisesti. Etenkin afrikkalais-taustaisiin työntekijöihin suhtauduttiin huomattavan varauksellisesti. Mieluiten henkilöstöä rekrytoitaisiin Pohjoismaista, Länsi-Euroopasta, Virosta ja Pohjois-Amerikasta. Joka kolmas oli valmis ottamaan töihin inkeriläisen, kun venäläisen puolestaan oli halukas palkkaamaan vain vajaa viidennes. Sukulaiskansa-ajattelun ohella inkeriläisiin suhtautumisen taustalla näytti joskus olevan myös virheelisiä odotuksia – käytännössähän venäläisyys ja inkeriläisyys usein yhdistyvät samassa henkilössä (Kyntäjä 2001, 148–160).

Paitsi kansallinen ja etnokulttuurinen tausta myös maahanmuuton syy oli yhteydessä yritysjohtajien suhtautumiseen. Työvoimapolitiittiset siirtolaiset edustivat selvästi mieluisinta työntekijäjoukkoa, ja Iso-Britannia, Saksa, Viro, Ruotsi, Yhdysvallat ja Norja mieluisimpia lähtömaita. Työntekijöiden saaminen Britanniasta, Saksasta, USA:sta ja Norjasta saattaa tosin osoittautua käytännössä vaikeaksi, sillä kyseiset maat rekrytoivat itsekin aktiivisesti ammattitaitoista väkeä ympäri maailmaa, Suomi mukaan lukien. Sen sijaan Viro ja muut Baltian maat, kenties yhdessä Luoteis-Venäjän kanssa, voisivat olla potentiaalisia rekrytointialueita itäsuomalaisille yrityksille.

Humanitaarisista muuttajista esimerkiksi vietnamilaiset saivat osakseen yksinomaan myönteisiä mainintoja. Vietnamilaisia luonnehdittiin paitsi ahkeriksi ja tunnollisiksi työntekijöiksi myös ystävällisiksi ja pyyteettömiksi ihmisiksi. Yleisesti ottaen pakolaistausta herätti työnantajissa kuitenkin epäilyksiä. Erityisen vaikea yhdis-

telmä itäsuomalaisille yritysjohtajille näytti olevan pakolaistausta, afrikkalaisuus ja islam yhdistyneenä samassa henkilössä.

#### **4. Tarvitaanko aktiivista maahanmuuttopolitiikkaa?**

Ulkomaisen työvoiman määrään ja laatuun vaikuttavat paitsi työmarkkinoiden tarpeet myös noudatettu maahanmuuttopolitiikka. Kansainvälinen kilpailu osaavasta ja ammattitaitoisesta työvoimasta on kiristymässä. Niinpä monissa Euroopan maissa, Suomi mukaan lukien, on toivottu julkisen vallan aktiivisia toimia talouden tarpeisiin vastaavien ulkomaalaisten saamiseksi maahan. (Trux 2000; EVA 2001a.)

Itäsuomalaisia yrityksiä koskeneessa tutkimuksessa todettiin, että johtajat ovat periaatteessa ulkomaisen työvoiman rekrytoinnin kannalla. Kolme viidestä vastaajasta katsoi, että työvoimapolusta kärsiville aloille tulee hankkia työvoimaa Suomen rajojen ulkopuolelta. Vastaajilla näytti olevan mieleissään yhtäältä kohdennettu rekrytointi työvoimapolusta kärsiville aloille, toisaalta markkinaohjautunut toiminta, sillä ainoastaan reilu kolmannes odotti työvoiman rekrytoinnissa valtiollan apua. Suomen maahanmuuttopolitiikan linjausten muuttaminen ulkomaalaisten passiivisesta vastaanotosta aktiiviseksi työvoiman rekrytoinniksi ei saanut selvää kannatusta. Esimerkiksi väitteen ”Maamme ikääntyminen ja uhkaava vähentyminen edellyttävät ulkomaalaisten Suomeen tulon helpottamista” hyväksyi vain 43 prosenttia vastaajista. Yleinen ”rajat auki” -politiikka ei myöskään saanut kan-

natusta. Vain joka viides kannatti ajatusta, että kaikkien, jotka haluvat tulla Suomeen asumaan ja tekemään työtä, on saatava tulla tänne.

Saatujen tulosten perusteella voidaan sanoa, että selvä enemmistö itäsuomalaisista yritysjohtajista on kulttuurisen monimuotoisuuden ja moniarvoisuuden kannalla – ainakin periaatteessa. Suomen nykyinen maahanmuuttopolitiikan ohjelmallisena tavoitteena on maahan muuttavien ulkomaalaisten integroiminen suomalaiseen yhteiskuntaan pluralismin hengessä: maahanmuuttajien omia kulttuurisia lähtökohtia ja kulttuuri-identiteettiä pyritään kunnioittamaan. Yritysjohtajien suhtautumisessa oli kuitenkin havaittavissa ristiriitaa pluralististen ihanteiden ja kansallisia arvoja korostavien käytäntöjen välillä. Samalla kun vastaajien enemmistö kannatti arvojen ja normien moninaisuutta, enemmistö oli esimerkiksi valmis hyväksymään väitteen ”Jos ulkomaalaiset aikovat jäädä Suomeen, heidän on oman etunsa vuoksi yrittävä tulla niin suomalaisten kaltaisiksi kuin mahdollista”.

Huomionarvoista myös on, että yritysten edustajat esittivät toiveita julkisen vallan integraatiotoimien laajentamisesta koskemaan työperusteisia muuttajia. Maahanmuuttajien integraation ongelmat liittyvät Suomessa etupäässä muista kuin työvoimapolitiittisista syistä maahan muuttaneisiin. Niinpä myös valtion integraatiotoimet ovat kohdistuneet pääasiassa humanitaarisista syistä muuttaneisiin ja paluumuuttajiin. Sen sijaan ulkomaalaiset, joiden muutto perustuu työvoiman kysyntään, ovat olleet Suomen integraatiopolitiikassa sivuroolissa.

Kaikki maassa asuvat ulkomaalaiset huomioon ottava integraatiopolitiikka voisi olla vetonaula osaavan ja motivoituneen henkilöstön houkuttelemiseksi työmarkkinoille (vrt. Forsander 2000, 171–174). Aktiivisen ja vastuullisen integraatiopolitiikan piiriin voisivat kuulua niin työperusteiset siirtolaiset kuin muista syistä maahan muuttaneet. Viranomaiset ja yrittäjät voisivat miettiä erilaisia yhteistyön muotoja ammatillisen täydennyskoulutuksen sekä kieli-, kulttuuri- ja yhteiskuntakoulutuksen järjestämiseksi myös muille kuin nyt kotouttamislain piiriin kuuluville maahanmuuttajille.

Työmarkkinoiden tarpeet huomioivan maahanmuuttopolitiikan keskeinen pullonkaula löytyy kuitenkin asenteista. Suhtautuminen maahanmuuttajiin on, niin Itä-Suomessa kuin muualla maassa, huomattavan polarisoitunutta: työvoimapolitiittiset siirtolaiset nähdään arvokkaaksi työvoimaresurssiksi

ja muut muuttajat suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan turvaverkkojen kuluttajiksi. Kuitenkin esimerkiksi monilla humanitaarisilla muuttajilla on paitsi ammatillista osaamista myös voimakas motivaatio työntekoon. Työvoimapolitiittiset näkökohdat eivät saa ratkaista, kenelle Suomen valtio tarjoaa suojaa, muttei toisaalta ole mitään syytä jättää käyttämättä maahan humanitaarisista syistä tulneiden ammatillista osaamista, hyvää koulutusta, kansainvälisiä kontakteja ja kielitaitoa. (Valtonen 1999, 18; Trux 2000, 318–319; Ylänkö 2000, 22.)

Maahanmuuttajien työmarkkinoille sijoittumisessa on kuitenkin huomattavia eroja. Länsimaista tulleet eivät juuri työttömyydestä kärsi, kun sen sijaan esimerkiksi Afrikan maista tulleilla on ollut huomattavan suuria vaikeuksia työnsaannissa. Erityisesti monilla pakolais- taustaisilla muuttajilla on ollut suuria vaikeuksia työpaikan löytämisessä, eivätkä inkeriläiset paluu-

muuttajatkaan ole sijoittuneet työelämään toivotulla tavalla. Paluumuuttopolitiikan ongelmat ovatkin yksi osoitus siitä, miten keskeinen tehtävä integraatiopolitiikalla on. Pelkkä maahantulosäädösten muuttaminen ei riitä, vaan onnistunut maahanmuuttopolitiikka edellyttää vastuun ottamista tulijoiden taloudellisesta, sosiaalisesta ja psykologisesta integraatiosta.

## Viite

- 1 Pirkko Pitkäsen johdolla käynnistyi vuoden 2003 alussa jatkotutkimus Learning Intercultural Competency in the Workplace, jossa tutkitaan kulttuurien välistä työtä viiden tutkimuslaitoksen yhteistyönä. Suomen Akatemian (LEARN -tutkimusohjelma) ja Työsuojelurahaston rahoittamassa hankkeessa ovat mukana Joensuun, Jyväskylän, Vaasan ja Manchesterin yliopistot sekä Anne Frank House (Amsterdam).

## Kirjallisuus

Elinkeinoelämän valtuuskunnan (EVA) raportti: Vieraassa vara parempi: Suomen maahanmuuttopolitiikan haasteet. Taloustieto 2001a.

Elinkeinoelämän valtuuskunnan (EVA) raportti: Erilaisuuksien Suomi: Raportti suomalaisten asenteista. Taloustieto 2001b.

Forsander, Annika: Työvoiman tarve ja maahanmuuttopolitiikka – onko maahanmuuttajien osaaminen vastaus työvoiman kysyntään? Teoksessa Trux, M.-L. (toim.) Aukeavat ovet – kulttuurien moninaisuus Suomen elin-

keinoelämässä. WSOY. Helsinki 2000, 143–202.

Forsander, Annika. & Alitolppa-Niitamo, Anni.: Maahanmuuttajien työllistyminen ja työhallinto – keitä, miten ja minne. Työhallinnon julkaisu 242. Työministeriö. Helsinki 2000, <http://www.mol.fi/migration/materap.pdf>.

Hammar, Sari.: Maahanmuuttajien tilanne ja maahanmuuttajien käyttämät palvelut Pohjois-Karjalassa. Pohjois-Karjalan TE-keskuksen työvoimaosaston selvityksiä. Joensuu 2001.

Itä-Suomen väestökisterikeskuksen väestötietojärjestelmät. Rekisteritilanne 31.12.2001.

Kyntäjä, Eve: venäjältä ja Virosta tulleet maahanmuuttajat sekä inkerinsuomalaiset paluumuuttajat Suomessa. Teoksessa Forsander, A., Kyntäjä, E. & Quoc Cuong, N. (toim.) Monietnisyys yhteiskunta ja työ. Palmeniakustannus. Helsinki 2001, 148–160.

Lepola, Outi: Ulkomaalaisesta suomenmaalaiseksi. Monikulttuurisuus, kansalaisuus ja suomalaisuus 1990-luvun maahanmuuttopolitiittisessa keskustelussa. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki 2000.

Pitkänen, Pirkko & Kouki, Satu: Vieraiden kulttuurien kohtaaminen

viranomaistyössä. Edita. Helsinki 1999.

Pitkänen, Pirkko & Atjonen, Päivi: Kohti aktiivista maahanmuuttopolitiikkaa: Kulttuurinen monimuotoisuus Itä-Suomen yritys-elämässä. Joensuun yliopiston Karjalan tutkimuslaitoksen julkaisuja N:o 135. Joensuun yliopisto & Pohjois-Savon liitto 2002.

Trux, Marja-Liisa. (toim.) Aukeavat ovet – kulttuurien moninaisuus

Suomen elinkeinoelämässä. WSOY. Helsinki 2000.

Trux, Marja-Liisa: Monimuotoinen työyhteisö. Teoksessa Trux, M-L. (toim.) Aukeavat ovet – kulttuurien moninaisuus Suomen elinkeinoelämässä. WSOY. Helsinki 2000, 261–316.

Valtonen, Kathleen: Pakolaisten kotoutuminen Suomeen 1990-luvulla. Työhallinnon julkaisu 228. Työministeriö 1999.

Ylänkö, Maaria: Kansainvälistymisen kahdet kasvot – muuttoliikkeet ja kulttuurien globalisaatio. Teoksessa Trux, M-L. (toim.) Aukeavat ovet – kulttuurien moninaisuus Suomen elinkeinoelämässä. WSOY. Helsinki 2000, 21–84.

## Additions/corrections to my article: "The Finnish migration to and from Russian Alaska and the Pacific Siberian Rim 1800–1900" published in this journal no 4/2002

Since the article appeared in print I have had the fortune to locate data on the following: Kurtz, Martin, Baltic German, Evangelical Lutheran pastor 1866–1973. Kurtz served as military pastor out of newly created Pacific Siberian Evangelical Lutheran pastorate under its governor Johan Hampus Furuholm.

Thus, the Finns and Balts who, at this time started to arrive from Russian Alaska and its former Russian-American Company colonies (see map), had upon their arrival to Nikolajefsk on the Amur, the full welcoming services of a pastor. The Russian Evangelical Lutheran upper consistorium (presumably

out of Moscow) truly arranged most smoothly the transition out from the sites of the Company's American side, and into its Pacific Siberian-side Coastal sites. However, this time the pastor was German speaking and thus presumably with no skills in either the Finnish or Swedish languages.



Marked in black are the main sites of the Evangelical Lutheran Church and its pastors, serving out of Sitka, the farflung Russian-American Company colonies situated on both sides of the North Pacific rim and islands between 1840 and 1865.

– Source: *Album Academicum der Kaiserlichen Universität Dorpat 1800-1886, number 6990.*

*Maria Jarlsdotter Enckell*

# Finländarna i ryska Alaska under medlet av 1800-talet

## Framväxten av det Rysk-amerikanska handelskompaniet

Marcus Lepola



Ryssland hade under Peter den Stores tid expanderat sitt välde både i öst och väst. Den östliga expansionen hade varit snabb tack vare de ryska pälsjägarna, ”promyslenniki”, som på jakt efter den dyrbara sobeln förflyttat sig längre och längre österut genom Sibirien. Den danskfödde flottkommendören och expeditionsledaren Vitus Berings två expeditioner 1720 och 1741 i den norra delen av stilla havet öppnade dörren för den ryska expansionen över havet till Amerika (Gibson 1980: 165).

De havsutterskinn som Berings expedition hade med sig till Petropavlovsk väckte stort intresse bland de lokala pälsjägarna som såg sin chans att nå nya jaktmarker och seglade iväg i hastigt tillverkade fartyg. Efter ett flertal ödesdigra haverier med dåligt byggda fartyg utanför den Aleutiska ökedjan,

*Artikeln grundar sig i FM Marcus Lepolas pro gradu ”Koloniala mönster i Sitka under medlet av 1800-talet – Kulturkontakt och kulturkonflikt mellan ryssar, finländare och ursprungsbefolkningen i Alaska” på humanistiska fakulteten vid Åbo Akademi, 2002. Lepola är projektassistent vid kompetenscentret för kulturproduktion, Kulturo i Åbo.*

lyckades emellertid en grupp på sex pälsjägare återvända med 1600 havsutterskinn. Den ryska regeringen gjorde anspråk på det nyfunna området, men brydde sig inte om att uppföra kolonier i Amerika utan nöjde sig med endast med att beskatta återvändande promyslenniki. Följden blev ett kaos i vilket urbefolkningen i Alaska lämnades vind för våg utsatta för pälsjägarnas härjanden (Ibid: 165–6).

Den ryska expansionen i Alaska framskred i en snabb takt, så småningom ersattes de små självständiga grupperna av större kommersiella bolag som formades av handlande i Okhotsk och Kamchatka kring 1765. I det sista och tredje skedet övertog det Rysk-amerikanska kompaniet med den ryska kejsarens välsignelse all handel i Alaska fr.o.m. 1799 (Ibid: 165–6).

Den taktik som ryssarna använde sig av i Alaska var redan väl beprövad under deras framfart genom Sibirien och den baserade sig på hänsynslöst utnyttjande och terrorisering av den lokala befolkningen. Ryssarna använde tvångsmetoder för att få ursprungsbefolkningen att följa deras vilja. Ursprungsbefolkningen i Alaska tvingades uthärda stora

orättvisor under alla tre skeden av den ryska expansionen, av vilka det första skedet var det värsta och mest brutala (Gibson 1980: 166, Pierce 1988: 120–21).

Under det sena 1770-talet kom entreprenören Gregory Shelikov att dominera pälshandeln i ryska Amerika och därmed livet för tusentals infödda. Shelikov kom att ytterligare maximera exploateringen av ursprungsbefolkningen och naturresurserna i Alaska för kommersiella syften. På ön Kodiak etablerade Shelikov den första permanenta ryska bosättningen i Amerika och ön kom snart att bli centrum för den kommersiella aktiviteten i området Omkring fyrtio mindre handelslag sammanfördes till ett stort rysk-amerikanskt handelskompani. Alexander Baranov utsågs till ledare för det handelskompani som Shelikov skapat (Gibson 1980: 172, Pierce 1990: 20–22).

Baranov fortsatte med att tvångsrekrytera aleuter i det Rysk-amerikanska kompaniets tjänst, deras lott var att under svåra omständigheter arbeta för sina ryska herrar för deras ekonomiska vinning. Aleuterna utnyttjades som jägare, fiskare, soldater, sjömän, garvare m.m. Främst av allt uppskattades aleuterna som kunniga



Det sociala livet i Sitka blomstrade under Arvid Adolf Etholéns tid som guvernör. – *Varjola, Pirjo 1990.*

jägare och dugliga sjöfarare i sina små skinnklädda baidarkas el. kayaker (Gibson 1980:172).

Baranov ledde flottor av aleuter söderut längs med Alaskas kuster för att jaga havsutter. I Yakutat-viken träffade han för första gången det krigiska tlingitfolket. Deras goda handelsförbindelser med amerikanerna gjorde att de hade tillgång till billigare och bättre amerikanska varor samt vapen och därmed såg inga fördelar i handeln med Baranov. Därtill krävde de kompensationer av honom för hans jakt på havsutter inom tlingiternas område. Ryssarna kallade allmänt alla tlingiter för koloshi, som härleder ur aleuternas benämning på den formen av ornament som tlingiterna dekorerade sin undre läpp med (Ibid:172–4). De båda ryska kolonierna förstördes inom en kort tid i tlingiternas anfall, endast bosättningen i Sitka återuppsbyggdes efter att ryssarna och aleuterna återtagit området 1804. Den nya bosättningen fick namnet Novo Archangelsk även om det

gamla namnet fortsatte att vara i bruk. Förhållandet till tlingiterna förblev spända en lång tid framåt (Gibson 1980:175, Holmberg 1985:89–92, Pierce 1990:20–22, Furu-hjelm 1932:66–7).

### **Guvernör Etholén och hans samtida landsfränder i Sitka**

Den ryska kolonialtiden förde med sig en brokig skara människor från Ryssland och Europa. År 1839 hade den europeiska befolkningmängden i Alaska nått sin högsta nivå under det ryska kolonialväldet. Under denna tid befann sig 823 européer och ryssar i de amerikanska kolonierna.

Förutom de ovannämnda européerna fanns det ytterligare 1318 kreoler (efterkommande till europeiska män och infödda kvinnor) i Alaska 1839. Dessa tal inkluderar inte de infödingar som stod helt utanför de ryska myndigheternas kontroll. Man har nämligen beräknat att det fanns omkring 5929 representanter för de olika etniska grupper som bodde i närheten av de ryska kolonierna i Alaska. Mäslingsepidemierna som härjade i området mellan 1837 och 1839 bidrog till en stor nedgång i antalet aleuter, eskimåer och tlingiter. Från 1860 vet man att det i Sitka fanns 452 personer av europeisk eller rysk börd, av vilka endast 63 var kvinnor. Kreolernas andel var 505 personer och könsfördelningen var jämnare hos denna grupp (Enckell 1980:2,27).

Hudson Bay-kompaniets chef, Sir George Simpson besökte Sitka 1841 och 1842, han observerade att lutheranerna i Sitka var långt talri-

kare i förhållande till deras andel i det ryska väldet. De flesta sjömän och några arbetare var från Finland (Ibid).

Finländarna utgjorde en framstående grupp bland kolonisterna i Sitka, av vilka flera innehade ledande positioner inom kompaniet. Högsta befattningen i Sitka, generalguvernörsposten innehades av två finländare; Arvid Adolf Etholén och Johan Hampus Furu-hjelm. Furu-hjelm avslutade sin tjänst i Sitka 1864 som näst sista guvernör före området såldes till USA.

Adolf Etholén var bland de första finländarna som besökte ryska Alaska. Etholéns familj härstammade från byn Etola i Tavastehuslän varifrån namnformen Etholén härrör. Adolf växte upp i Helsingfors borgerliga miljö och avbröt i tidig ålder sin skolgång för att mönstra till sjöss med handelsflottan. I Kronstadt 1817 gick han som frivillig ombord på skeppet Kam-tjatka som var på väg till Sitka. Väl framme i Sitka bestämde sig den unge Etholén för att stanna i kolonin och undertecknade ett femårigt tjänsteavtal med kompaniet (Pierce 1990:136, Varjola 1990:13–14).

Adolf Etholén visade sig vara en kapabel man och deltog i flera färder längs med Amerikas kuster mellan åren 1819 och 1824. Han seglade med kompaniets skepp längs med norra Alaskas kuster och samlade information om området och de lokala infödingarna med vilka han etablerade handelsförhållanden (Varjola 1990:14).

Etholén fortsatte med att troget tjäna det ryska handelskompaniet under flera år och avancerade i rang. Den 23 november 1838 utnämndes Etholén till generalguvernör över de ryska kolonierna i



Aleuter i traditionell klädsel och dekorerade med ansiktsperforering. Endast kvinnan har tatuera de kinder. – *Varjola, Pirjo 1990.*

Amerika, till ett av kraven hörde att han borde vara gift vid mottagandet av posten. Han fann sin kommande fru i Helsingfors, en ung societetsdam med namnet Margaretha Sundvall, född 1814 (Furu-hjelm 1932:79, Varjola 1990:15).

Paret gifte sig den 18 juni 1839, i september samma år seglade de iväg från Helsingfors till Sitka på segelskeppet Nikolai I. Tillsammans med dem reste flera andra finländare, bland andra prästen Uno Cygnaeus, Dr. Ferdinand Sahlberg och hans assistent Georg Rosenberg. Johan Bartram var ombord i egenskap av skeppets löjtnant. Under resans gång föddes Etholéns första son. Under sin tid som guvernör i Sitka fortsatte Adolf Etholén med att skicka ut kartläggningsexpeditioner, inlandets handelsrutter och naturresurser var av stort intresse. Som guvernör var Etholén även bekymrad över ursprungsbefolkningens tillstånd, speciellt aleuterna och koniagera vilka han ansåg ha det speciellt eländigt (Varjola 1990:17–18).

Det sociala livet i Sitka blomstrade under Adolf Etholéns guvernörskap och han var noggrann med att beakta behoven hos varje samhällsklass. Etholéns guvernörskap kom till ett slut sommaren 1845 och familjen reste iväg genom Sibirien mot Finland. Tillsammans med Etholéns avreste även Uno Cygnaeus. Familjen Etholén anlände till St. Petersburg 1846. Under tiden i Alaska fick paret tre söner av vilka endast en, Alexander,



överlevde (Varjola 1990:24, Furu-hjelm 1932:83–87).

Löjtnanten på Nikolai I, Johan Bartram var av skotsk härstamning men född i Viborg 1809, hans far, Johan Bartram d.ä. var rådman. Han blev föräldralös i ung ålder och omhändertogs av sin mormor, Madame Reitzenstein. Han påbörjade sin skolgång i Viborg och skrev in sig i marinens kadettskola i St. Petersburg 1824. Bartram tillbringade sin ungdom i den ryska flottans tjänst och deltog i striden vid Navarino där han sårades. Efter det höll han sig främst inom finska farvatten kring Åland och blev befördrad till löjtnant 1832. Han kommenderades till Alaska 1839, tillsammans med honom reste även Bartrams 18-åriga fru Margareta Swartz och hennes yngre syster Wilhelmina (Varjola 1990:58–9, Pierce 1990:36).

I Alaska assisterade Bartram guvernör Etholén i hans officiella och sociala förpliktelser. Till Bartrams egna uppgifter hörde det Rysk-amerikanska kompaniets godstrafik i Stilla havet. Bartrams första egna resa i området förverkligades i juni 1840 då han och Etholén åtog sig en inspektionsrunda till de aleutiska öarna ombord på Naslednik Alexan-

der (Varjola 1990: 58–64, Saalas 1929:124–8).

Bartram visade sig vara en duglig karl och det blev även tal om att han skulle överta Etholéns uppgifter i kolonin efter hans avgång. Bartram återvände dock hem till Finland samtidigt med paret Etholén och Uno Cygnaeus 1845. Bartrams åkte landvägen till Finland och anlände till St. Petersburg 1846. Han dog i hemlandet 1865 (Varjola 1990:65, Pierce 1990:36–7).

Läkaren Ferdinand Sahlberg som även följde med ombord var född i Åbo 1811, hans far var Carl Reinhold Sahlberg, entymolog och professor vid Åbo Akademi. Tack vare sin fars påverkan och det egna intresset var Ferdinand redan vid tidig ålder en entusiastisk samlare av insekter. Därtill var han intresserad av andra naturvetenskaper, speciellt ornitologi och utmärkte sig snabbt som en ung och säker skytt. Sahlberg blev färdig magister 1836, samtidigt med studie- och reskamraten Uno Cygnaeus. Han utbildade sig även inom det medicinska eftersom han hoppades på att åka till Alaska i egenskap av läkare tillsammans med Etholén. Tjänsten hade dock tillfallit en rysk läkare och Sahlberg var





Uno Cygnaeus fann att det fanns stora brister i moralen och själslivet hos sina nya församlingsmedlemmar och påbörjade undervisningen i grundläggande kristen etik och moral för villiga åhörare. Bilden är en daguerrotyp, troligtvis tagen på slutet av 1830-talet. – *Varjola, Pirjo 1990.*

tvungen att betala för sin och assistent Rosenbergs resa med egna medel. Han hoppades på att samla naturalier vid varje exotisk hamnplats, hans kvalifikation som läkare var till nytta av finansiella skäl (*Varjola 1990:52, Saalas 1929:7–12*).

Sahlberg blev dock tvungen att ändra sina planer när Etholén, orolig över sin gravida fru, övertalade Sahlberg att stanna ombord på skeppet när han ville bli kvar i Chile för att arbeta. I utbyte lovade Etholén att ordna gratis resor ombord på kompaniets skepp, detta löfte besannades dock aldrig och det bidrog till att förhållandet mellan dessa två försämrades under Sahlbergs vistelse i Sitka (*Varjola 1990:52, Saalas 1929:72–77*).

Sahlberg vantrivdes i Sitka, och han kom inte överens med guvernör Etholén som ansåg att Sahl-

berg borde stanna i kolonin där han behövdes som läkare och tillät inte honom lämna den. Därtill dog Rosenberg under en resa till i Kalifornien 1841 då han hade fått följa med ombord på Bartrams skepp efter salt till den Kaliforniska viken. Han hade av misstag skjutit sig själv i handen och dog kort därpå i blodförgiftning. Sahlberg förde dagbok under sina resor och i hans anteckningar framgår att han kände sig väldigt illa till mods under flera tillfällen. Sahlberg tilläts dock göra flera korta expeditioner från Sitka (*Varjola 1990:54–55*).

Sahlbergs vistelse i kolonin varade i ett år, i maj 1841 åkte han iväg hemåt via den Sibiriska landvägen. Under hans hemresa via de Aleutiska öarna utnyttjade Sahlberg tillfället för att samla naturalier och antecknade sina observationer om ursprungsbefolkningens tillstånd (*Saalas 1929:138–58*).

Sahlbergs kamrat Uno Cygnaeus var hemma från Tavastehus där han föddes 1810, son till pastor Jakob Georg Cygnaeus. Han skrev in sig i Åbo Akademi 1827 och fortsatte senare sina studier i Helsingfors. Han blev magister i zoologi och historia 1836 och prästvigdes ett år senare. Cygnaeus hann även vara fängelsepräst och lärare i Viborg i två år före han åkte iväg till Sitka den 12 september 1839 (*Varjola 1990:38, Pierce 1990:106*).

Den ortodoxa tron hade redan etablerat sig i Alaska vid Cygnaeus ankomst, med mera än 10 000 anhängare av vilka 700 var ryssar och resten kreoler och omvända infödingar. De fyra ortodoxa kyrkorna i Alaska styrdes av biskopen Veniaminov från sitt biskopsäte i Sitka. Det fanns dessutom omkring 150 lutheraner i Alaska av

vilka de flesta var finnar och tyskbalter. Lutheranerna saknade kyrka och andlig ledare, varför Etholén ansåg att det var tid att organisera ett lutherskt samfund i Sitka. Representanterna för ortodoxin motsatte sig planerna men Etholén lyckades dock få officiellt stöd för den lutherska församlingen. Den lutherska kyrkans verksamhet i Alaska begränsades av förbud att rekrytera nya medlemmar ur det ortodoxt-kristna samfundet eller konvertera infödingar (*Varjola 1990:38*).

Cygnaeus var djupt bedrövad över alkoholmissbruket i kolonin och alla de försummade barnen vilkas mödrar söp. Biskopen Veniaminov eller Innocent, som han också kallades, försvårade ytterligare Cygnaeus verksamhet i Sitka. Cygnaeus fann sig själv oförmögen att rätta till situationen eftersom den ortodoxa kyrkan förbjöd honom att blanda sig i andras än lutheraners angelägenheter (*Varjola 1990:38–9, Mäkinen 1959*).

Cygnaeus hade antecknat ett femårigt kontrakt i likhet med de högre stående officerarna i kompaniets tjänst. Förutom att hålla gudstjänst varje söndag höll han också extra gudstjänster när någon medlem av den ryska tsarfamiljen hade en bemarkelsedag, en detalj som Etholén var noggrann med. Därtill åt han dagligen lunch tillsammans med guvernören även om han snart fann att Adolf Etholén endast pratade om arbetsrelaterade angelägenheter. Med frun Margareta hade Cygnaeus ett bättre förhållande eftersom hon var djupt religiös och anförtrodd honom sina problem. Adolf Etholén visade sig vara en svår personlighet. Han uppskattade varken att

Cygnæus berättelser om Sitka publicerades i finska tidningar eller att han vid ett tillfälle höll en predikan om den sexuella morallösheten i kolonin (Varjola 1990:39–42, Pierce 1990:106, Enckell 1980:4–7).

Cygnæus visade sig vara en social själ som tyckte om att delta i olika festligheter, ett personlighetsdrag som fick hans ortodoxa kolleger att ge honom öknamnet ”den dansande pastorn”. Cygnæus trivdes speciellt väl ihop med Johan Bartram och hans familj. På hans initiativ gjordes även en skridskobana som väckte stort intresse bland de lokala tlingiterna, som inte verkade få nog av att betrakta finländarnas förehavanden på isen (Varjola 1990:39). Cygnæus fick även följa med Etholén på inspektionsturer till andra delar av Alaska och blev därmed bekant med aleuterna och kodiakerna och deras levnadsförhållanden.

Efter några år i Sitka påbörjades bygget av den lutherska kyrkan. Dess utseende begränsades av biskop Innocent i det avseendet att den inte fick påminna om en finsk kyrka. I bygget deltog finska snickare och den invigdes sommaren 1843. Under sina fem år i Alaska förrättade Cygnæus tre dop, fem konfirmationer, två bröllop, och fjorton jordfästningar. 1845 åkte han tillbaka till Finland samtidigt med guvernörsparet och familjen Bartram. Cygnæus valde att ta landrutten till Finland och anlände till St. Petersburg 1846. I hemlandet arbetade Cygnæus med att förbättra det finska skolsystemet och gifte sig 1854 med Axianne Diederich och fick fyra barn. Han dog i Helsingfors 1888 (Varjola 1990:41–2, Pierce 1990:107).



Novo Archangelsk (Sitka) på Baranovön under 1840-talet. Oljemålning av Magnus von Wright. – *Varjola, Pirjo 1990.*

### Den fysiska miljön i Sitka

Staden Novo Archangelsk eller Sitka var vid medlet av 1800-talet ett litet samhälle med omkring 500 tjänstemän, försäljare, förmän, yrkesarbetare m.m. Tillsammans med deras familjer uppgick befolkningens mängd till omkring 1200 personer (Enckell 1980:30). Staden bestod i huvudsak av mindre, i rysk stil uppförda träbyggnader. Ur målningarna över staden framgår att åtminstone de större gatorna var täckta med plankor. För övrigt var vägarna och gångarna i staden leriga. I stadens östra hörn reste sig en kulle på vilket guvernören hade sitt residens. De flesta av stadens byggnader var mindre boningshus som påminde mera om kojor än om hus (Sahlberg 1995:70).

Guvernörsresidenset dominerade enbart genom sin storlek över alla andra byggnader i staden, även den ortodoxa kyrkan. Vid den udde invid vilken farleden slutade

fanns ett konglomerat av byggnader som delades i två delar av en palissad som uppfördes för att avskilja den av européer bebodda delen från omgivningen. Bosättningen utanför palissaden utgjordes av Sitka tlingiternas långhus eller barabaras som låg i en linje längs med stranden. (Enckell 1980:1,19).

De flesta av stadens gator saknade beläggning och blev till en lerig sörja då det regnade. Därtill saknades ett tydligt gatuplan vilket gav staden ett labyrinthiskt intryck. I staden fanns en skola som utbildade kreolbarn, av vilka de främsta eleverna valdes ut att vidareutbildas inom navigation. Detta nämns som Etholéns förtjänst att alla barnen i kolonin utbildades. Bakom skolan låg ett vapenförråd och blockhus i linje längs med palissaden. Blockhusets övre våning var bestyckat med sex kanoner vilka var riktade mot tlingitbyn. Med dessa avfyrades med jämna mellanrum tomma

skott för att avskräcka tlingiterna från att planera anfall mot kolonin. Vidare längs med palissaden fanns en byggnad som hyste både ett gjuteri och kompaniets kök. Från köket gick ett staket som separerade tlingiternas marknadsplats från den övriga kolonin, staketet fortsatte tillbaka till en flygel till den stora byggnaden som inhyste bl.a. en smedja. Guvernörsresidenset var uppförd vid ändan av den udde som kolonin var byggd på, på en höjd invid havet (Michael 1967:69–73).

Naturen omkring kolonin uppfattades av finnarna påminna starkt om förhållanden i hemlandet, speciellt skärgården. Sahlberg ansåg att endast de höga bergen skilde Sitka från Finland (Sahlberg 1995:70). Samma ansåg även Cygnaeus som skriver följande i ett brev till sin syster Johanna:

*Den 12 Maji (1840) – på eftermiddagen voro vi på en Spatserfärd längs med stranden och sågo de sköna herrliga utsikterna. Sitkas skärgård har mycket likhet med Finlands, men är mera storartad och vackrare ty den är öfverallt grönnare (Enckell 1980: Bilaga 2).*

Eftersom Sitka ligger i ett mycket nederbördsrikt område begränsade de långa regnperioderna i hög grad utomhusaktiviteter. Det dagliga livet blev ofta långtråkigt och alla sociala evenemang hölls främst inomhus i guvernörsresidenset. Vandringar utanför palissaden försvårades dessutom av bristen på ordentliga vägar. Dessa strapatser var inte helt riskfria och geväret hörde till den viktigaste utrustningsdetaljen under dessa färder.

## Guvernörsresidenset och det sociala livet

Guvernörsresidenset var indelat i offentliga utrymmen som fanns på andra våningen och i privata utrymmen som fanns på den första. Till Etholéns privata utrymmen hörde sängkammare, salong, barnkammare och badrum. Guvernörens arbetsrum, köket och tjänstefolkets utrymmen fanns i den andra ändan av byggnaden. En skild trappuppgång ledde till kompanikontoret i den andra våningen (Varjola 1990:20–21).

Annie Furuholm, dotter till den andra finska guvernören ger också en beskrivning av guvernörsresidenset. Ur hennes bok framgår att guvernörsresidenset var byggt i två våningar, från den övre våningen hade man en storslagen utsikt över havet och där fanns även mottagningsutrymmen, bal- och biljardsalong, rök- och kortspelrum, guvernörskans budoar m.m. Allt var uppfört i stor stil, med fyra eller fem fönster i varje rum med speglar mellan fönstren, kejsarporträtt i kroppsstorlek, kandelabrar och ljuskronor. Som en detalj kan nämnas att i alla dessa rum fanns flera spelur förutom i balsalongen där det fanns ett stort positiv. Kansliet var också inrymt i övre våningen (Furuholm 1932:129).

Under middagarna diskuterades administrativa ärenden vid guvernörsbordet i andra våningen, som utgjorde den offentliga dimensionen. Balsalongen och mottagningsutrymmen var endast avsedda för festbruk. I samma utrymmen hölls även den lutherska gudstjänsten före kyrkan färdigställdes. Den övre våningen var allmänt representativ och innehöll

en del exklusiva detaljer (Åström 1993:75–93).

Societetslivet i Sitka kretsade i huvudsak kring mångfalden av balar och andra festligheter som med jämna mellanrum hölls för att motverka tristessen i den instängda kolonin. De flesta balerna hölls vid guvernörsresidenset och i dessa deltog endast tjänstemän och högre avlönade kompaniämbetshavare. Gemene man ägde tillträde till guvernörsresidenset endast under påsken då där iordningställdes ett stort frukostbord för samtliga kolonister eller då det ordnades skådespel i den stora festsalen i guvernörsresidenset (Sahlberg 1995:93, 105). Den sociala kalendern i Sitka kretsade kring de ryska festdagarna, både religiösa och kejsarliga vilka firades med sträng noggrannhet under Etholéns tid.

Mycket av den sociala umgängeskretsen i kolonin bestämdes av den position envar anställd hade. Denna rangordning gav sig bäst tillkänna vid middagstiden, när de lägre avlönade, ogifta tjänstemännen åt sina middagar på klubben, medan de högre avlönade ogifta tjänstemännen åt vid guvernörsbordet. De tjänstemän som var gifta ansågs ha ett eget hushåll och åt därför middagen i hemmet, de besökte guvernörsbordet endast om söndagarna.

Guvernörsresidenset spelade en ledande roll som fysisk medelpunkt för det lilla finska samhället. Förutom att en stor del av de finska tjänstemännen på grund av sin post vid jämna mellanrum åt middag vid guvernörsbordet, hölls det även en luthersk gudstjänst i ett av de övre rummen i guvernörsresidenset under de tre första åren av Cygnaeus prästerskap. Guver-

nörsresidenset blev snabbt en samlingspunkt för den finska societeten under Etholéns tid och finlänarna kände sig åtminstone till en del tillhöra den inre kretsen i huset (Sahlberg 1995:75).

Umgänget mellan könen var långt ritualiserat och besvärligt för de högre ståndspersonerna i Sitka, med det förekom dock vissa festligheter i Sitka där umgänget var friare. Under Annandag jul hölls det karneval i Sitka. Det rörde sig om en rysk tradition som firades med glädje. Sahlberg skriver följande;

*På afton började Carnevalen här. Denna tid firas här mera än i djupa Ryskland. Den består här egentligen deruti att alla heliga band då oklanderadt få brytas, blott man har en afvigväänd mantel öfver axlarna och en duk för ögonen. Så lemnar hustrun sin man hemma vid sitt arbete och springer ut till alla hus, der blott dörren är så stor att de rymmas in. Man går visserligen i Sällskap för att bättre kunna drifva fyr, men skulle omständigheterna så foga, så hindrar intet en att stadna här en annan att stadna der. Intet anmärkes, intet klandras, blott den som skiljer sig från det vanliga bruket åtskrattas (Sahlberg 1995:91–3).*

I samband med den ovannämnda festligheten ordnades även teater och skådespel för den stora allmänheten i guvernörsresidensets stora sal. Påsken och ”dymmelveckan” var i princip de enda tillfällen då den stora allmänheten ägde tillträde till guvernörsresidenset där det ordnades teaterföreställningar (Sahlberg 1995:91–3).

Den av Etholén grundade klubblokalen utgjorde en annan samlingspunkt för societeten, främst de ogifta männen som arbetade som lågavlönade tjänstemän åt kompaniet. De bodde på och åt sina middagar i klubben. I klubben fanns spelrum och biljardsal, klubbavgiften var 25 rubel om året. Klubben utgjorde en manlig samlingslokal dit societetsmännen samlades för att fördriva tiden med ett parti Boston eller biljardspel. På klubben ordnades även skilda samaftnar med dans för damerna (Sahlberg 1995:88–9).

### Den finska identitetsbildens olika former

Simpson observerade under sin vistelse i Sitka 1841 att lutheranernas andel av kolonisterna var stort. Han observerade att de flesta sjömän och några av arbetarna var från Finland (Enckell 1980:30).

Den lutherska församlingen hade en stor betydelse för den finska identiteten i kolonin. Uno Cygnaeus skriver följande i ett brev till Finland:

*I våra civilicerade länder vet man tyvärr ofta ej värdera hvad en offentlig Gudstjenst på eget språk är för en herrlig sak. Men du skulle ha sett den förtjusning med hvilken härvarande Lutherska kolonister erfor, att de skulle få en prest och begå en gemensam andakt. Af alla glada notiser vi medhemtade från Europa, var denna den angenämaste för dem som komma att utgöra den nya församlingen, hvilken oss inberäknade, som sednast ankommit, uppgår till 150 personer.*

*Om någonstädes, erforo Lutheranerna på Sitka, att trosförvandtskapet ännu i våra tider innebär mycket gemensamt. Gudstjensterna hafva hitintills hållits i en sal, men en kyrka kommer snart att uppbyggas. Tvenne skolor finnas, en navigations- och en flick-skola, den sednare inrättad af Guvernörskan Kuprianoff (Enckell 1980:5).*

Under religiösa högtider och andra festligheter med religiös anknytning förstärktes den finska identitetskänslan främst genom den gemensamma tillhörigheten till den lutherska tron. Även Cygnaeus efterträdare, Gabriel Plathán senare anteckningar tyder på att den lutherska tron hade en viktig roll i den finska identitetsbilden (Plathán 1847–48). De ryska traditionerna dominerade i Sitka och de övriga européerna fick vänja sig vid det. Etholén insåg att julen var en speciellt känslösam tid att vara fjärran från hemmet och gjorde sitt bästa för att lindra finländarnas hemlängtan. Sahlbergs dagboksanteckningar ger en god bild om hur det kändes att fira julen 1840 i en främmande miljö:

*Den 18de December...Med hvarje dag vi kommo närmare Julafton, med hvarje dag tilltog äfven en viss tryckning öfver bröstet en längtan att åter komma till hembygden.*

*Den 24 December hade Etholéns bjudit oss finnar på quällsvard. Han sökte väl att göra allt så finskt som möjligt. Men då man visste, huru de båda inom sig tänkte helt annat än hvad de sade, så kunde jag ej åtminstone annat än haf-*

*va odrägligt tråkigt. Bättre och häldre hade jag velat sitta hemma och egna dessa timmar åt tankar på Eder i kära hemlandet.* (Sahlberg 1995:90).

Etholéns inverkan på Sitkasocieteten var stor, i själva verket kretsade hela det sociala livet kring guvernörsparet och deras residens. Eftersom Etholén innehade guvernörspositionen i Sitka och därmed hade den högsta bestämmanderätten över förfogandet av kompaniets lager, var det även på hans initiativ som baler ordnades. Hans iver att ordna baler var vida känt och efter hans avgång från guvernörsposten ordnades inga flera baler i kolonin (Furuhjelm 1932:99). Han var även smått temperamentsfull och blev lätt upprörd ifall folk inte trivdes eller dansade tillräckligt mycket, vilket förstås bidrog till att öka spänningen inom societeten (Sahlberg 1995:80).

För det mesta präglades de sociala evenemangen i Sitka av stränga etikettsregler och det individuella uppförandet begränsades för det mesta. Det vardagliga umgänget vid guvernörens middagsbord styrdes av skarpa och rutinartade etikettsregler som gav föga möjligheter till fördjupat umgänge annat än genom att vissa medlemmar av sällskapet tog sig friheten att konversera sinsemellan. Följande exempel belyser de högborgerliga rutinerna som styrde umgänget vid middagsbordet:

*Den 16 Maji (1840)... Till middagarna samlas man i Syrtouter kl.1 uti Billiardrummet och ett eller ett par partier spelas under det man väntar på att alla skola vara samlade. Man super der och så vandrar man*

*in i Matsalen, der hvarje intager sin plats. Gouverneuren pratar jämnt de andra sitta och efter deras characterer dels äro blott öra och på högvederbörlig önskan draga på mun ja till och med hjertligt skratta då det så fodras, andra åter sitta och tala sinsemellan utan att låtsa som vore deras förman närvarande eller icke. Till dessa har jag äran att räkna min lilla person. Middagen består av 4-5 rätter och vinkaraffer finnas tillräckligt. Så snart man slutat middagen inbäras ljus och vid kaffekoppen röker man af Gouverneurens Manilla Cigarrer en per hujus. Derunder afdukas bordet och gälfvet sopas rent der Herrarna skräpat ner salen. Så snart Adjointens Sigarr brunnit så nära att fingrarna brännas stiger han upp och detta är det väntade tecknet till allmänt uppbrått. Så sker det dag in och dag ut. Ännu hafva fruntimren ej visat sig vid bordet, dock skola de äfven bruka deltaga uti de allmänna middagarna* (Sahlberg 1995:72-3).

Man kan finna vissa likheter med samtidens finska herrgårdskultur och guvernörens middagsbord. I hemlandets vardagsmiddagar närvarade familj med släkt, därtill fanns även eventuella resenärer som tillfälligt gästade matbordet. Att bli bjuden till middagsbordet innebar att man hörde till samfundet och middagarna var därmed en förenande länk för personer av herrskapsstånd (Åström 1993: 191). I Etholéns fall hade middagsbordet en socialt förenande roll. Hans sällskap utgjordes av de

högre kompanianställda som till en stor del var finländare. Därtill räknades det även med att eventuella gäster kunde dyka upp, främst i form av besökande skeppskaptenner.

Vid fest använde sig Etholén av typiska markörer vid middagsbordet, dyra silverbestick, kristallglas och finare dukar, allt för att markera sin höga rang inom Sitkasocieteten. Denna vana för symboliska handlingar, när vardag övergår till fest tillhörde det finska herrskapsståndet (Åström 1993:110). Sahlberg ger ett exempel på hur en festdukning hos guvernören såg ut:

*Den 12. juni emottog med all möjlig ståt Etholén Gouverneurskapet af Cuprianoff. Larm slogs, alla infunno sig hos Gouverneuren för att presenteras för Etholén, som till följande dagen inbjöd hela Sitkas Societet på Middag... Middagsbordet var prägtigt, ett sådant bord trodde jag aldrig att skulle uppdukas i Sitka. Allt silver var så glänsande nytt, mången tordes knappt med blotta händer vidröra det* (Sahlberg 1995:76).

Det sociala umgänget i Sitka följde de vanor kolonisterna hade från hemlandet, liknande tilltagelser var viktiga delar av det sociala livet hos det finska herrgårdssamfundet. Det var vanligt att i hemlandet ordna bjudningar utan någon större orsak, till dessa hörde kaffe- och tebjudningar, middagar, assembler med dans etc. Till de återkommande evenemangen påkallade av individuella tilldragelser hörde dop, lysningskalas, bröllop och begravningar. Till vardera typen sändes i hemlandet särskilda skriftliga in-

bjudningar. Namnsdagarna utgjorde en egen kategori (Åström 1993:182).

Följande exempel ur Sahlbergs dagbok förtydligar hur firandet av guvernörskans namnsdag i Sitka gick till 1840:

*Den 30 Maji hette det är det Gouverneurskans namnsdag, och alla skulle upp att gratulera Gouverneuren, ty hon var för kalrarna icke ännu visible. Kl 9 vandrade vi dit bockade oss och kommo åter straxt bårt. Fruntimmer och hvad som kunde hafva Sidenklädning på sig vandrade åter kl. 11 upp men till Gouverneurskan. – Till Middagen var bordet dukadt för 30 personer här såg man nu en hyggelig ungdom (sad' fan om kattungarna) samlad ifrån 6/8 ända till och med af 2/8. För den stora mängdens skull bestods nu intet Brännvin, och vid bordet satt man efter Rang. 7 rätter pryddes nu bordet och vid steken dracks ett glas Champagner för den frånvarande Gouverneurskans skull, förmodar jag, ty ej ett ord sades. Gouverneuren steg först upp, så alla andra så dracks glaset, jag gjorde det för Eder hemmavarande, och så satte sig åter alla förnöjda öfver Champagne glaset som ännu rusade i näsan (Sahlberg 1995:74).*

Det sociala umgänget i Sitka var ganska begränsat för de få europeiska kvinnor som för det mesta stannade hemma när deras makar besökte klubblokalen, dit kvinnorna endast ägde tillträde under vissa samkvällar. Kvinnorna fördrev tiden i hemmet eller i förmaket och salongen vid guvernörsbostaden dit de samlades

för att handarbete tillsammans (Enckell 1980:Bilaga 2, brevet till Johanna 8.5.1844). Kvinnorna och männen var socialt segregerade till den mån att även en kvinnas namnsdag kunde firas i hennes frånvaro. Utanför guvernörresidenset förekom även andra visitmönster i form av kaffe- och tejudningar samt spontana visiter mellan societetsmedlemmarna.

### Interna stridigheter och sociala konflikter

Det lilla finländska samhället i Sitka blev inom kort inåtvänt och offer för sina egna sociala intriger vilka i det flesta fall utbröt i rena konfliktlägen mellan de delaktiga parterna. Sahlbergs dagboksnoteringar och Cygnaeus brev ger en god bild om de bråk som uppstod inom den finländska eliten i Sitka. De flesta stridigheterna verkade ha en anknytning till tabu föreställningen om att en kvinna och en man inte fick vara ensamma i varandras sällskap såvida de inte var gifta eller nära släktingar. Det är intressant att notera att samma gällde även för präster och läkare. Sahlberg blev ovän med Cygnaeus och Bartram när Cygnaeus fick veta att han i ett brev till hemlandet antydde att Cygnaeus och fru Bartram ofta hade varit ensamma tillsammans under resan till Sitka (Sahlberg 1995:77).

Könssegregeringen och bristen på ”passande” äktenskapspartner för de manliga kolonisterna bidrog till att skapa interna spänningar bland societeten. Sahlberg kom i onåd när han bröt ett könstabu då han på hushållerskan fru Öhmans

önskemål vaccinerade hennes dotter Elise. Sahlberg fick tåla en hel del negativa kommentarer av fru Etholén på grund av denna händelse (Sahlberg 1995:80).

Den unga Elise Öhman var omkring 14 år gammal och därtill inte konfirmerad, hon ansågs av societeten som den mest eftertraktade unga damen i Sitka. Eftersom vaccination inte var vanligt vid den tiden ansåg hela societeten att det rörde sig om ett skamligt försök av Sahlberg att närma sig den unga flickan. Händelsen bidrog till att ytterligare försämra förhållandet till de övriga societetsmedlemmarna.

Cygnaeus fick också tåla en hel del negativ kritik av moralens väktare eftersom även han, liksom Sahlberg, hade blivit förtjust i den unga Elise. Saker och ting förvärrades av att Cygnaeus vid hennes konfirmation gav henne en guldring med inskriften ”Minne af den 30 mars 1841”. Cygnaeus blev också inbjuden på en privat visit av Elise kort efter konfirmationen och det tog inte länge förrän fru Etholén blivit underrättad av den olämpliga visiten. Följden blev en skandal och Cygnaeus blev en allt mera illa sedd person i den finländska societeten i Sitka (Enckell 1980:Bilaga 2, brevet till Johanna 16.8.1842).

Även Cygnaeus nära förhållande till fru Bartram ledde till en hel del skvaller inom societeten. Han vistades ofta hos Bartrams vid mannens frånvaro, hans egentliga orsak var att han undervisade frun och barnen i tyska. En annan skandal inträffade under trettondagsbalen 1842 då societeten hade samlats till maskerad i klubblokaler. Fru Bartram kom till maskera-

den i en uppseendeväckande kostym, hon var klädd i silverhjälm med hjälmkam av vita fjärdrar med två hårflåtor hängande baktill, harnesk i silver, brett gult bälte och bar på spjut och sköld. Hennes silvergråa underklänning gick inte längre än till knäna. Vid tillfrågan av guvernörsparet om vem som hjälpt henne med dräkten svarade hon utan omsvep att det var pastor Cygnaeus, varefter fru Etholén frågade ifall pastorn även gjort bröstpansaret och hur det i så fall gått till (Ibid).

Den överbeskyddande och klandrande rollen som Margaretha Etholén åtagit gentemot de övriga finländarna bidrog till att i längden försämrade förhållandet till även de övriga societetsmedlemmarna. De interna spänningarna i societeten samt de enformiga balerna omvandlade societetslivet tidigare muntra atmosfär. Cygnaeus själv beklagar i ett brev till systemen Johanna om hur han efter fyra år i kolonin inte längre orkar med de dystra balerna. I brevet daterat den 8 maj 1844 står följande;

*Våra baler äro också numera ej afvundsvärda – åtminstone ej de så kallade klubbbalerna, der det ej består annat än än dans, de äro ytterst litet besökta....*

*Sällskapslivet hos Gouverneurens blir som det säges med hvar dag trögare, jag har på månadtal ej varit inom Salongen och Förmaket, der fruarna sitter. Samlingsdagar äro som vanligt Thorsdags aftnarne. Denna vinter har man roat sig med dans, men deltog ej utan höll mig i Billiard salen. Nog blir det litet ovant att komma i ett större sällskap, som talar, ty stumma sällskap har jag nog*

*sett. Så var oppe hos Gouv. förliden thorsdag, en samling af 14–15 fruar utom flickor och barn, och i förmaket der de förnämnda sutto var det så tyst att man skulle ha hört ett möss springa, och så sitta de nu från fem till ½ 9. Gästerna skyllo på den högdragna värdinnan, hon troligen åtr på de dumma gästerna och hvem har då skulden. Hennes Nåds etiquettefulla värande, hennes Gouvernantaktiga vaktande och spioneri har bland samtliga så fruntimmer som herrspersonalen väckt missnöje och det med skäl, enligt hvad jag tycker (Enckell 1980: Bilaga 2, brevet till Johanna 8.5.1844).*

### **Societetslivet i Sitka och dess anknytning till hemlandet**

Samtliga medlemmar i den finländska societeten tog för givet att återvända till Europa och Finland efter att de fullgjort sina kontrakt hos kompaniet. Därför var det av största vikt för societetsmedlemmarna att slutföra sina tjänsteperioder i Sitka med äran i behåll. Vistelsen i Sitka var en viktig del i karriärbanan för den finländska eliten. För både Sahlberg och Cygnaeus var utlandsvistelsen till fördel när de återvände hem. De finländska kvinnorna i Sitka saknade karriär, deras levnadsbanor hörde i hop med makens karriär och förbereddes inför giftermål genom elementär undervisning (Åström 1993:172).

Orsaken till paret Etholéns stränga uppsikt över societeten var deras ledande ställning inom

kolonin och inom det lilla finländska samfundet. Deras ställning förpliktade dem att känna ett visst ansvar för sina landsmän. Eftersom samtliga finländare var delaktiga i hemlandets sociala nätverk där 'alla kände alla', ansåg guvernören att en hög moral var av största vikt. Societetsmedlemmarna upprätthöll en livlig korrespondens med hemlandet och i breven framförde de även rikliga detaljer angående händelser och skandaler som inträffat i Sitka, vilket förstods bidrog till att försätta guvernören i dåligt ljus då de återvände till hemlandet. Etholén ogillade att kolonins angelägenheter behandlades i finska tidningar och Cygnaeus fick även tåla en rejäl utskällning då guvernören fick reda på att ett antal av Cygnaeus brev till vännen Öhman blivit publicerade i Borgå Tidning (Enckell 1980: Bilaga 2, brevet till Johanna 8.5.1844).

Tanken att vistelsen i Sitka endast var ett temporär karriärförändring arrangemang stärkte den rätt allmänna iveren att samla naturalier och artefakter till hemlandet. De flesta finländarna bidrog med några samlingar av vilka Etholén, Cygnaeus och Sahlberg tillsammans insamlade den största andelen. Även guvernör Furuhjelm samt många andra finländare bidrog med föremål. Insamlingsarbetet var prestationsorienterat och kvantitativt, och sysselsatte de finländska 'vetenskapsmännen' i jakten på nya specimen. Jakten fick rent absurda drag enligt dagens mått, eftersom det i princip gick ut på att hänsynslöst skjuta alla djur som kom inom skotthåll.

För övrigt kan man konstatera att den finländska societeten uppfattade sig själv som en skild hel-

het inom kolonin, genom sin gemensamma anknytning till hemlandet och dess elitskikt. De interna spänningar som skapades av Etholéns mera totalitära styre i kombination med hans auktoritet som inte kunde ifrågasättas, utmynnade inte i några direkta gräl, utan tillrättavisningarna godtogs och förtärogdes.

De finska kolonisterna påverkades starkt av tillvaron i Sitka, där

det hierarkiska ryska samhället återspeglades i sin renaste form och tog sig till uttryck både i den fysiska och psykiska omgivningen. Den massiva och dominerande guvernörsbyggnaden där Etholén och senare Furuholm hade sitt tillhåll påminde om den ryska kejsarens oinskränkta makt (Michael 1967:74). Den främmande omgivningen gav sig till uttryck endast om man avlägsnade sig från sta-

den. Sitka var under medlet av 1800-talet en blomstrande koloni med starka europeiska anor där finländarna innehade en stark ställning genom sina högre positioner även om de numerärt utgjorde en minoritet i kolonin.

## Källor och litteratur

- Enckell, Jarl 1980. Finländerna i Sitka under 1840-talet. Opublicerat manuskript, Enckellska familjearkivet. Åbo Akademis bibliotek.
- Furuholm, Annie 1932. Människor och öden. Söderström & C:o, Helsingfors.
- Gibson, Arrel M. 1980. The American Indian. University of Oklahoma, D.C. Heath & Co.
- Holmberg, Henrik 1985. Holmberg's Ethnographic Sketches, Etnographische Skizzen über Volker des russischen Amerika 1855–1863. Falk, Marvin W. (Ed.). University of Alaska Press, Fairbanks U.S.A.
- Michael, Henry N. 1967 (Ed.). Lieutenant Zagoskin's Travels in Russian America, 1842–1844. The First Ethnographic and Geographic Investigations in the Yukon and Kuskokwim Valleys of Alaska. Arctic Institute of North America, University of Toronto Press, Canada.
- Mäkinen, Hugo 1959. Alaskan kuusi suomalaispappia. Kotimaa 15.9.1959.
- Plathán, Gabriel 1847–48. Dagbok från Sitka. Åbo Akademis bibliotek.
- Pierce, Richard A. 1988. Russian and Soviet Eskimo and Indian Policies. Handbook of North American Indians, vol. 4, p. 119–27. Sturtevant, William C. (Ed.). Smithsonian Institution, Washington.
- Pierce, Richard A. 1990. Russian America: A Biographical Dictionary. Limestone Press. Kingston, Ontario.
- Saalas, Unio 1929. Suomalaisen luonnontutkijan matka maapallon ympäri 1839–43 / R.F. Sahlberg. Otava.
- Sahlberg, Ferdinand 1995. Dagbok från världen runt resan 1839–45 I–III, renskriven av Gunnar Gusander. Lidingö.
- Varjola, Pirjo 1990. The Etholén Collection; The ethnographic Alaskan collections of Adolf Etholén and his contemporaries in the National Museum of Finland. National Board of Antiquities, Vammalan kirjapaino Oy.
- Åström, Anna-Maria 1993. 'Sockenboarne', Herrgårdskultur i Savolax 1790–1850. Svenska litteratursällskapet i Finland, Helsingfors.



# Cohort and generational effects of cultural retention of Finnish Canadians in Manitoba



Carol D. H. Harvey and Tuula Heinonen

For Finnish immigrants to North America it is possible to assimilate into the dominant culture, and yet some choose cultural retention, often across three generations. In this study we conducted semi-structured interviews with Finnish Canadians, concentrating on cultural assimilation and retention. We sought to separate generational from cohort effects, and results showed that cultural retention was strongest among people who immigrated as adults with intact family units.

## Review of literature

### *Theoretical perspectives*

Finnish immigration to North America has been occurring over 500 years, but systematic study of

their processes of adaptation to their new environment is sparse. Theoretically, a symbolic interactionist approach suggests that language, religion, and family rituals are ways of interpreting cultural heritage (La Rossa & Reitzes 1993). Individuals learn from family members, from teachers, and from other people in the culture to form their own individual and/or group identity. Furthermore, a human ecological approach (Bubolz & Sontag 1993; Kieren, Vaines & Badir 1984) suggests the importance of the near environment on family interaction. The ways that homes are constructed, the type of decoration within them, the cultural aspects of food and clothing, and the language spoken at home are all parts of the near environment which are important to this research.

Empirical research on immigrants suggests that they make adaptations, drop certain practices, or incorporate new ones suited to life in the new country (Szekely 1990). These behaviors can be means of enhancing integration and well-being in their new country (Heinonen 1996; Nyakabwa & Harvey 1990).

The study of Finnish family patterns in Finland is extensive (cf.

Harvey, Bond, Laitinen & Sommer 1994; Tolkki-Nikkonen 1996). Study of family patterns among Finns in North America is sparse, as much of the scholarly work has been done from a historical perspective, utilizing archival methods (cf. Lindström 1992; Niemi 1998) or by examining a particular cultural artifact, such as the sauna (Sutyla 1977). Our research, utilizing symbolic interactionist and ecosystem approaches, is different from the usual historical approach taken by other researchers of Finns in North America.

Analysis for this paper was influenced by the work of Roos (1981), who studied cohort and generational effects of Finns in Finland. He showed that successive migration from the countryside to cities in Finland in its rather late industrialization (after World War II) affected value orientations and opportunities for Finnish cohorts. Sintonen (1992, 77) calls Roos' way-of-life research one which is formulated using a life history approach, wherein informants give a "chronological account of the important matters of a person." Tolkki-Nikkonen (1996, 667) says, "At a theoretical level, a central concern [of Roos] was to establish the place of way-of-life

---

*Carol D. H. Harvey, Ph.D., Professor, Department of Family Studies and Tuula Heinonen, D. Phil., Associate Professor, Faculty of Social Work, University of Manitoba, Winnipeg, MB R3T 2N2 Canada. An earlier version of this paper was presented at the annual conference of the National Council on Family Relations, in Minneapolis MN, on November 11, 2000.*

among categories of historical materialism from the vantage point of the social division of labor." Later works have used daily life as a focus, something that the Finnish sociologist Engeström (1990) has called activity theory. He concentrates on daily life, researching such things as standing in line for tickets or meeting friends for coffee.

A synthesis of Engeström's (1990) work with human ecological theory has been done by Finnish researchers Tuomi-Gröhn and Palojoki (2000, 113). Their focus is on human action in households, emphasizing the "situated nature of everyday human action in households." Thus the context in which the activity occurs has a great deal to do with what people do, think, and feel. The context affects the actor to such an extent that action may appear to be irrational or inefficient. In order to explain human action, then, one must ask informants what things mean to them and why certain behaviors are done (Tuomi-Gröhn & Palojoki 2000).

Sintonen (1992) was also influenced by Roos' way-of-life research. Sintonen studied Finns in Canada who had immigrated in the 1920s, employing a life course analysis of their experiences. The life histories of his respondents showed a close connection between interaction networks and language preferences. He characterized the respondents as having "fragmented ethnicity" (Sintonen 1992, 87), wherein at some times they interacted almost entirely in the Finnish community and at others reported weak ties to it.

In this research we used semi-structured interviews with a con-

venience sample of 22 Finnish Canadians. The theoretical work of symbolic interactionists and human ecological theorists influenced the development of questions asked. In the analysis of data for this paper a way-of-life approach, concentrating on daily activity and its meaning, was used.

### *Immigrant research*

Many immigrant families experience stress due to lack of fluency in language of the new country (Thomas 1995). Finnish immigrants before 1960 generally could not speak English or French at all when they arrived in Canada (Sintonen 1993). Later immigrants had the opportunity to learn English in Finland, although not all did so. Children are often the first to learn the new language, and they often act as family gate-keepers, interpreting for physicians, bureaucrats, and teachers (Thomas 1995).

In early stages of Finnish migration to North America men and women worked in sex-segregated occupations. Men worked in mining, logging, and farming, where they often worked in groups and spoke Finnish. Women, on the other hand, worked with families as domestics or in boarding houses as cooks or cleaners, and they were forced to learn English more quickly than the men (Sintonen 1992).

Occupational deflection (Thomas 1995) is commonly observed in immigrant populations. Unable to transfer their technical or professional skills to the new country, due to restrictive licensing requirements, they have to take lower paying and lower status jobs. Some occupational deflection was

felt by Finns, but it was not the case for all. The post-1950's group was generally married, skilled at a trade, and upwardly mobile (Sutyla 1977, 97). He reports that by the 1970's "many of these Finns are securely middle class, they own their own homes, their children are grown up and married, and by Canadian standards 'they have made it.'"

### *Finnish immigration*

Many of the Finns who came to North America came first to the United States. Secondary migration to Canada then occurred, in times when the Canadians accepted people from the United States quite willingly (Sutyla 1977). Finns from the Ostrobothnia area of Western Finland came in great waves from 1910 to 1980, both to the United States and to Canada (Niemi 1988).

While Finnish immigrants to other parts of Canada have been studied to a certain extent, little literature is available for the Canadian Prairies. Lindström states, "The prairie provinces of Alberta and Manitoba have scarcely been touched" (1997, 35) by academic researchers. Ramo's work (1975) outlines the involvement of Finnish immigrants in some areas of Canada, following church organizations and labor groups. He also gives a brief discussion about Saskatchewan's settlement called New Finland, but Manitoba is largely missing there too. The sole paragraph referring to Winnipeg states that in 1933 the number of Finns in Winnipeg was between 150-200, and in Elma, Manitoba it was 150 (Ramo 1975, 282).

Finnish immigration to Manitoba, like other parts of Canada, has been characterized by waves of arrivals. One wave occurred around 1900, another during the late Finnish Civil War, and another after World War II (Niemi 1988). Most Finns in Manitoba were engaged in mining, particularly in the towns of Flin Flon and The Pas, or in farming, settling near Elma and Lac du Bonnet. Others were drawn to the main population area of the province, the city of Winnipeg, for various reasons, including professional employment in education, sport or private business. Current Finnish immigrants and their descendants in Manitoba are estimated at 1,500, extrapolated from census figures cited by Eklund (1987,24).

It is important to note whether or not people choose to adapt and integrate into the dominant culture. In the case of Finns, sharing race and religious values with the dominant culture means that they can assimilate if they want, particularly after a generation or two in Canada. The symbolic interpretation of their heritage is thus important to study.

### ***Problem statement***

For this paper the research problem investigated was as follows: "What are the effects of cohorts (people who immigrated at the same time) versus generation (people who immigrated as children in comparison to those who came as adults) in cultural adaptation and continuity? Did early immigrants retain more of the Finnish culture than later ones? Did people who immigrated as children join

the Canadian mainstream more often than their adult counterparts?

## **Research methodology**

### ***Interview exploration of cultural retention***

Research on immigrant populations had been done by both researchers (see Copeland & Harvey 1984; Heinonen 1996). In addition both researchers are of Finnish descent, with Heinonen immigrating with her family from Finland to Canada when she was 5 years old, and Harvey's grandparents coming to North America from Finland in the early 1900's. Both work at the University of Manitoba, but they met at the Finnish-Canadian Club.

The Finnish-Canadian Club was interested in documenting the experiences of their members and others in the Finnish community, and they provided a list of their members and some modest financial support for the project. The Health, Leisure, and Human Performance Research Institute of the University of Manitoba provided the bulk of the funds, indicating interest in cultural retention, particularly in leisure and sport activity of the immigrants. (See Heinonen & Harvey 2002 for a description and analysis of Finnish Manitoba leisure and sport activity.)

Respondents were asked a series of open-ended questions in a qualitative interview for this research. A particular focus which is relevant to this paper relates to the retention of Finnish culture. Respondents were asked about speaking Finnish at home, their participation in the Finnish-Canadian Club, their writing or

speaking about their Finnish homeland, and travel to Finland. They were also asked if they had Finnish visitors in their homes in Canada. (See Heinonen and Harvey 2001 for analysis on the meaning of home for these respondents.) Interviewers tried to elicit a change in any of these activities over time, asking if, for example, participation in the Finnish-Canadian Club was as frequent now as when they immigrated.

### ***Data collection***

Respondents were initially recruited by snowball sampling of the members of the Finnish-Canadian Club. Then, as people were interviewed, they were asked to suggest other Finnish Manitobans who could be contacted. Letters of introduction were sent to potential respondents, explaining the research and its purposes. Bilingual Finnish/English interviewers (3) were trained, as well as three English-only interviewers. A telephone screening determined which language was preferable. Respondents were interviewed mostly in their own homes.

Interviewers arranged the interview date and place over the telephone; before starting the interview, ethical considerations were explained. Respondents signed an ethical release form. Some respondents wished to have their names and participation in the study confidential; others gave permission to use their names and their interview for use by the Finnish Canadian Club.

All responses were audiotaped, transcribed, and returned to respondents for checking. Finnish

language tapes were translated by Heinonen. Analysis by themes was done by the researchers, using standard techniques for text-based information (Padgett 1998).

### *Description of participants*

There were 22 participants in this research, ranging in age from early 30's to late 80's. Seven were men, and fifteen were women. They immigrated to Canada from years 1920 (n = 1), 1940's (n = 1), 1950's (n = 9), 1960's (n = 7), to 1970's (n = 4); thus three quarters of our participants came in the 1950's or 1960's. Five came alone; 17 came with family members (n for spouse = 5, n for spouse and children = 6, n for parents and siblings = 6). Immigration during childhood occurred for six participants. Most came directly to Manitoba, but some came first to other provinces and one came from the United States.

Our participants were also interconnected. Four were members of one family; there were also three husband-wife pairs interviewed. Thus sixteen family groups were represented among the participants. We did not ask for income figures, but, judging from the types of homes in which they lived, all had achieved middle-class status in Canada.

## **Results**

### *Cohort effects on cultural retention*

Respondents who came to Canada during a time when many other Finns were immigrating had ample opportunity to retain their culture. People who came alone, particular-

ly ones who came when few others were immigrating, had less chance to speak Finnish or enter into Finnish celebrations.

### *Impressions at arrival*

Chances of meeting other Finns were greater for the 1950's and 1960's immigrants than for other cohorts. For example, one couple, arriving by train in the 1950's to Saskatoon, Saskatchewan said

*We were at the railway station buying newspaper, and we talking Finnish and there was a couple of ladies—they start talking Finnish too. [My wife] started walking away and I say, 'Hey, hey. Don't walk away now. We have to talking those people are Finns.'*

Although his wife protested that it was not proper to speak to strangers, the husband prevailed. The couple received help right away from the Finns, including assistance finding housing.

Another couple immigrated in 1951 with their children and some friends. Our respondent said

*Another couple came with. We were friends, and we always decided that we, you know, that someday we'll go someplace and then we saw the ad in the paper that now you can emigrate to Canada."*

Experiences of others were not so smooth. One said that they came to Winnipeg and were put in an immigration hall, a building that has since been torn down.

*That's where they put us. All the immigrants and the family got one room to stay in. There was a struggle... We got a small room... There were many, not*

*Finnish people, but Europeans... We were there for 6 weeks... There was food. Then there was a kitchen. There we could make coffee then. Finnish coffee. And if you left it there, it disappeared. Your coffee cups, dish cloths and everything disappeared. The children got the mumps. Other children had it and it spread.*

Another said,

*When we came to Winnipeg, it was quite dismal. It was winter. February 1, at nine o'clock at night. It was very cold and Ness Avenue was very, very dismal looking. I got a very poor impression.*

Many found Canada backward. The were used to a Finland rebuilt after World War II in the latest style, and architecture and consumer items were not as up to date in Canada.

*When we came to Canada, they didn't have winter boots... Snow is there a metre high and people are in their high heels... I couldn't believe it. I had beautiful leather boots. Everybody said, 'Where did you get those?' I couldn't understand that they didn't have.*

### *Cultural retention in the early stages of immigration*

The Finn Club was helpful to new immigrants. It was especially active during the '50's and '60's. The Club hosted coffee parties, put on plays, had exercise classes, and held dances, sometimes with live music. Recalling those times respondents said

*I found friends that way. . .it was that it helped to get acqu-*

*ainted with other Scandinavians...*

*Well, those early years there was always some kind acting and they got little plays and whatever, singing and dancing.... I did that in Finland... It's like the Finnish National Dancers. All the dances and then order some material from Finland for the plays.*

Members of the Club also wrote plays themselves. One respondent remembers typing them with two fingers, after she came home from work, and later putting them on stage.

Families were able to eat Finnish food that they made themselves, and part of the Finn Club's activities included traditional foods. Finnish language could be retained at the Club, and Finnish celebrations such as Midsummer, Little Christmas, and Easter were also held.

Later cohorts, especially people who came alone, found the Club did not occupy such an important position for them. These people already knew English, and some came to Canada with a job waiting for them. For example, one who came in 1971 enjoyed meeting people at the Club, but it did not form a focus for him. He said

*I got to know quite a few Finns... [In the Club] what I have done is very little... It is kind of neat how they get to meet in a place and they have something in common...*

### **Cultural retention during the middle stages of migration**

Research with a way-of-life focus has found that as people move

through the life cycle, they have different interaction patterns with other immigrants (Sintonen 1992). After the initial phase of learning the language, getting a job, and spending time with other immigrants, people tend to move to acquiring material possessions, such as a home and a car. The 1950's and 1960's immigrants in our study tended to also have a spouse and young children, so they had less time for visits with other Finns. People recalled acquiring consumer goods. One couple reminisced about their first car, saying

*A '52 Plymouth. It was a full size car... It had a sun visor outside it.*

Acquisition of material goods seemed to be taken for granted by later cohorts, and people commented less about getting a home or a car.

### **Cultural retention in the late stages of migration**

As people lived in Canada longer, they had less need for the Finn Club and interaction with other immigrants. One said

*Your home is here. Got family here, got kids and grandchildren, everything here...*

When the interviewer queried about the importance of having Finnish friends, one couple who had been in Canada a long time said,

*Not necessarily [important to have Finnish friends]. It's nice to have them definitely.*

Couples who immigrated together still spoke Finnish at home to each other, but their offspring all married Canadians, and their grandchildren generally did not speak

Finnish. One lamented that she never spoke Finnish but her English was not good either, saying

*I have a very, very strong accent in my Finnish language now. It take a long time for me to speak Finnish until I finally am able to speak fluently. Isn't that awful? You don't know English, but you've lost your mother tongue too.*

Many of the 1950's and 1960's immigrants built their own homes or cottages. In them they built a sauna, a Finnish style bath which has great cultural significance.

*I built that as soon as we bought the houses.*

*I am building a sauna in my condominium now. I've converted most of my friends to enjoying the sauna now.*

### **Generational effects on cultural retention**

*Initial experiences of school* People who came to Canada as children had different experiences from their parents. For one thing, they had to go to Canadian schools, often starting that experience with no knowledge of English. These adults recalled the pain of being thrust into a different school environment.

*Being, you know, typically Finnish. Being very painfully shy, it took me probably two years to really be comfortable speaking out loud or even reading out loud...*

For others school was a great adventure.

*We played with other kids and you learn how to say one thing and you use sign language... Also reading comic books is a*

*great way to learn English... My sister and I... would sit on the floor with a dictionary going through comic books...*

### ***Middle and late phases of cultural retention by generation***

Most of the people who immigrated as children married Canadians. Thus they did not speak Finnish at home, nor did they generally have such an active involvement with the Finnish Canadian Club.

*My oldest one, she is 16. She speaks Finnish quite well. . . My son is 12 and he struggles with Finnish. . . I have a seven year old daughter who absolutely refuses to speak Finnish.*

On the other hand, some Canadians who married Finns adapted to Finnish customs and activities, learning Finnish, attending Finn Club activities or visiting Finland.

While being proud of their Finnish heritage, later cohorts were less likely to visit Finland as often as their parents did. They saw their family roots in Canada, and they had uses for their money other than travel to Finland.

### ***Cultural retention by all cohorts***

Examining the near environment of the human ecosystem of these immigrants showed cultural retention by use of artifacts in the home. No cohort differences were observed in the use of Finnish artifacts. All of the respondents had Finnish things in their homes, including glassware and textiles. Many had Finnish-made jewelry, and some had Finnish clothing. Since many Finnish-made things are available, some ordered things

from Finland via the Internet or from Finnish shops in Thunder Bay Ontario. Others received gifts from Finnish relatives, and still others traveled and bought things for their homes while in Finland. People said

*It's a big thing for me that I have something which is Finnish.*

*I'm proud of these things, and I do have some pride in displaying them.*

*Decidedly important because it keeps in mind one's Finnishness. One doesn't need to be ashamed of being Finnish.*

## **Discussion and implications**

These Finnish immigrants to Canada did report the importance of language and interaction with Finns in the early stages of immigration, as predicted by symbolic interaction theory and way-of-life research. Like what Sintonen (1992) found among 1920's immigrants to Canada from Finland, we found cultural retention different as people moved along the life cycle. Language was more an issue for people early in their immigration, but generational effects were noticed, with adult immigrants continuing to speak English with less ease than those who came as children. Cohort effects, particularly the interaction with other Finns, were also observed. Finally the near environment provided an opportunity for Finns to retain cultural identity, regardless of cohort or generation. These respondents had Finnish artifacts in their homes, built Finnish style sauna

and cottages, traveled to and from Finland, and read Finnish books and magazines.

This study has some limitations. In the first place, we have a small convenience sample, and thus generalization to other Finnish immigrants to Canada is impossible. Second, recall of events at immigration may be somewhat hazy. Third, interviewing people at one point in time may mean that they emphasize some aspects of their immigration experiences and neglect others.

The study has some implications for practitioners. When social service providers and educators work with immigrant families who blend into the dominant society, they may minimize or be unaware of some of the struggles families had or are having. It is important for professionals to be sensitive to the symbolic meaning of events, recognizing that interpretation is through a cultural lens. Further, knowledge of the near environment can expand understanding of client families. Finally, recognition of the stages through which immigrants go in their host country can assist practitioners to plan relevant and appropriate activities and learning experiences for them.

## **Abstract**

This study is of Finnish immigrants' cultural retention and adaptation to Manitoba, Canada. Using the perspectives of symbolic interaction and human ecosystem, 22 respondents were interviewed. Theme analysis of qualitative results showed cultural retention was stronger among people who

immigrated as adults (generational effect), while cultural adaptation was strongest among those who

married Canadians and/or came to Canada as children (cohort effect). Cultural retention was strongest

among people who immigrated as adults with intact family units.

## References

- Bubolz, Margaret M., & Sontag, M. Suzanne: Human ecological theory. In P. Boss, et al. (Eds.), *Sourcebook of family theories and methods: A contextual approach*. NY: Plenum Press 1993, 419–448.
- Copeland, Nancy C., & Harvey, Carol D. H.: Refugee adaptation: The case of Southeast Asian adolescents and young adults in a Western Canadian city. *Canadian Home Economics Journal*, 39, 1989, 163–168.
- Eklund, W.: *Builders of Canada: History of the Finnish Organization of Canada 1911–1971*. Toronto: Finnish Organization of Canada 1987.
- Engeström, Y.: *Learning, working and imagining: Twelve studies in activity theory*. Helsinki: Orienta-konsultit 1990.
- Harvey, Carol D. H., Bond, John B., Laitinen, Arja, & Sommer, Reena: Intergenerational interaction in Finland. *Family Matters*, 40, Autumn, 1994, 28–31.
- Heinonen, Tuula: Connecting family resilience and culture: Recreation and leisure among Filipino-Canadians. *Philippine Sociological Review*. January–December, Nos. 1–4, 1996, 210–221.
- Heinonen, Tuula & Harvey, Carol D. H.: The social construction of home by Finnish immigrants in Winnipeg, Canada. *Journal of Finnish Studies*, 5, 2001, 41–48.
- Heinonen, Tuula & Harvey, Carol D. H.: Acculturation, cultural retention and leisure experience in the lives of Finnish-Canadian immigrants to Manitoba. Under review by *Leisure/Loisir* 2002.
- Kieren, Diane, Vaines, Eleanor, & Badir, Doris: The home economist as a helping professional. Winnipeg, Frye 1984.
- La Rossa, Ralph & Reitzes, Donald C.: Symbolic interactionism and family studies. In Boss, Pauline G., et al. (Eds.), *Sourcebook of family theories and methods: A contextual approach*. NY: Plenum Press 1993, 135–162.
- Lindström, Varpu: *Defiant sisters: A social history of Finnish immigrant women in Canada*. Toronto: Multicultural History Society of Ontario 1992.
- Niemi, M.: Hunger or yearning for freedom? Migration from South Ostrobothnia to North America. *Journal of Finnish Studies*, 2, 1988, 59–85.
- Nyakabwa, Kabahenda & Harvey, Carol D. H.: Adaptation to Canada: The case of black immigrant women. In V. Dhruvarajan (Ed.), *Women and well-being*. Montreal: McGill-Queens University Press 1990, 138–149.
- Padgett, D.: *Qualitative methods in social work research: Challenges and rewards*. London: Sage Publications 1998.
- Ramo, Y.: *Kanadan suomalaisten historia*. [History of Canadian Finns.] Vancouver: New West Press 1975.
- Roos, Jukka-Pekka: Life stories in the light. *Sociologia*, 17, 1981, 297–306.
- Sintonen, T.: Life course and ethnicity: Experiences of Canadian Finns who immigrated to Canada in the 1920s. *Canadian Ethnic Studies*, 25, 1992, 76–89.
- Sutyla, C. M.: *The Finnish sauna in Manitoba*. Ottawa: National Museum of Man, Mercury Series 1997.
- Szekely, Eva A.: Immigrant women and the problem of difference. In V. Dhruvarajan (Ed.), *Women and Well-being*. Montreal: McGill-Queen's University Press 1990, 125–137.
- Thomas, T. N.: Acculturative stress in the adjustment of immigrant families. *Journal of Social Distress and the Homeless*, 4, 1995, 131–142.
- Tolkki-Nikkonen, M.: The state of family theory and research in Finland. *Marriage and Family Review*, 23, # 3–4, 1996, 657–679.
- Tuomi-Gröhn, Terttu & Palojoki, Paivi: Studying human action in the households: The contribution of contextual approaches. *Canadian Home Economics Journal*, 50, 2000, 113–120.

# Hampurin merimieskirkon Runeberg-juhlasta

Saksalais-suomalaisilla lapsilla on Saksassa oivalliset mahdollisuudet oppia tai täydentää suomenkieltään. Useimmiten suomi on heidän äitinsä kieli, ja saksalaisessa kasvuympäristössä elävinä heidän vahvempi kielensä on luonnollisesti saksa.

Suomenkielen kanssa työskentelyä varten Saksassa on suomalaislapsille ja -nuorille useita kielikouluja, Hampurissa yksi suurimpia. Näissä kouluissa on ammattitaitoiset suomalaiset opettajat. Kerran viikossa lapset saapuvat pitkienkin matkojen takaa Hampurin merimieskirkolle, joka antaa tilat kielikoululle. Sekä nuorten että heitä kuljettavien vanhempien sisukkuus on kunnioitettavaa, sillä suomea opiskellaan varsinaisen koulunkäynnin ohella. Koulupäivinä kirkko on täynnä lapsia, nuoria ja heidän äitejään.

Koululaisille on erilaisia tasokursseja, eikä niissä opita tietenkään pelkästään kieltä vaan samalla myös yleistä Suomi-tietoutta. Opettajat välittävät oppilailleen suomalaista kulttuuria monessa muodossa. Tähän kuuluu suomalaisten juhlapäivien vietto. Helmi-kuussa niitä oli kaksikin, Runebergin ja Kalevalan päivät, joita juhlimassa olen ollut monina vuosina kielikoululla. Tämänvuotisessa Runeberg-juhlassakin nautin nuorten esittämästä puhuttelevasta ja henkevistä ohjelmasta, jonka maisteri Sirpa Vartiainen-Donndorf oli laatinut. Frederika ja Johan Ludvik Runebergin elämäkerta

Hampurin suomalaisen kielikoulun oppilaat Laura Ammermann, Matti Klempow ja Janin Ammermann.



Laulajatar Tatjana Halttunen, maisteri Sirpa Vartiainen-Donndorf ja pianisti Chun-Chi Fang.



tuli selväksi ja Runebergin tuotannosta oli koottu näyttely. Oppilaat esittivät muistelmia Runebergista ja mietelauseita Vänrikki Stoolin tarinoista. Suomalainen laulajatar Tatjana Halttunen lauloi upealla sopraanoäänellään Runebergin lauluja säestäjänään pianistit Chun-Chi Fang ja Christiane Säilä.

Oppilaat, jotka käyvät vain lomilla Suomessa, ja heidän vanhempansa saivat tuulahduksen Suomen kulttuuria tuttuine virsineen, joita ulkosuomalaiset eivät ymmär-

rettävästi usein kuule. Merimiespastori Kari Kanala puhui, ja välillä laulettiin Runebergin sanoittamia ja Sibeliuksen säveltämiä lauluja, mm. Isänmaan virsi. Tilaisuus päättyi Maamme-lauluun, jonka on säveltänyt hampurilainen Fredrik Pacius. Kotimaan tunnelmissa me saksansuomalaiset ajoimme kotehimme Hampurissa ja sen ympäristössä kiitollisina siitä, että meillä on merimieskirkko Suomi-keskukseemme!

*Kaarina Dehls*



## ”Lännen lokarin jäljet” Pohjois-Irlannissa

Peräseinäjoen kunta käynnisti vuoden 2003 alussa Etelä-Pohjanmaan TE-keskuksen rahoittaman ”Lännen lokarin jäljet” -hankkeen, jossa pääyhteistyökumppanina on Siirtolaisuusinstituutti. Hankkeeseen sisältyy suunnittelu- ja kehittämistoimia, jotka johtavat myöhemmin investointeihin, ja sen pääasiallisena tavoitteena on Suomen Siirtolaisuuskeskuksen ympärille suunnitellun kulttuuri- ja vapaa-aikakeskuksen rakentaminen.

”Lännen lokarin jäljet” -hankkeen työryhmän jäsenistä Peräseinäjoen kunnanjohtaja Pekka Perttula ja elinkeinoasiamies Jukka Pajunen, hankkeen projektipäällikkö Eija Kätkä, konsultti Jyrki Kangas, Seinäjoen kaupungin luottamusmiehet Martti Pajulammi, Jarmo Lamminmäki ja Seppo Perkiö sekä Siirtolaisuusinstituutin Pohjanmaan aluekeskuksen vs. aluepäällikkö Tuula Koskimies-Hautaniemi vierailivat 2.–3.5.2003 Pohjois-Irlannissa, Omaghin kaupungissa sijaitsevassa siirtolaisuuskeskuksessa, the Centre for Migration Studies at the Ulster-American Folk Parkissa (CMS).

Matkan tarkoituksena oli tutustua jo toiminnassa olevan siirtolaisuuskeskuksen toimintoihin, asiakasryhmiin, palveluihin ja rahoitus pohjaan sekä luoda toimivat ja luottamukselliset kontaktit sen henkilökuntaan.

Perjantaina 2.5. ajoimme Dublinin lentokentältä CMS:iin. Laitoksen kirjastossa meitä oli vastaanottamassa laitoksen lehtori ja kehittämisvirkaileja Patrick Fitzgerald, vanhempi kirjastoapulainen Christine Johnston, kirjastoapulainen Belinda Mahaffy, Ulster-American Folk Parkin hallintovirkailija Peter Kelly sekä museon intendentti Philip Mowat. Lauantaina 3.5. tapasimme CMS:n johtaja Brian Lambkinin sekä Pohjois-Irlannin museoiden ja gallerioiden hallintojohtaja John Gilmourin.

Ulster-American Folk Park on perustettu Omaghiin v. 1976. Folk Parkin perustamiseen saatiin varat lahjoituksena Omaghista lähteneeltä Thomas Mellonin perheeltä sekä valtiolta. Thomas Mellon oli 5-vuotias muuttaessaan vanhempiensa mukana Pennsylvaniasta ja hänen jälkeläisensä ovat olleet aktiivisesti vaikuttamassa siirtolaisuuskeskuksen aikaansaamiseksi. Siirtolaisuuskeskus palvelee kansainvälisenä insti-

tuutiona Irlannin siirtolaisuuden tutkimisessa sekä kotimaassa että ympäri maailmaa.

Vuonna 1998 perustetussa CMS:ssä sijaitsevat tutkijakirjasto sekä tiedostot, jotka tarjoavat apua opiskelijoille, opettajille ja suurelle yleisölle. Kokoelmat sisältävät mm. siirtolaisuuteen liittyvää kirjallisuutta, karttoja, sanomalehtiä jne. Kirjasto on panostettu erityisesti digitalisoitua järjestelmään. Sen päätteillä oli vuosina 2001–2002 kävijöitä 1235; suurin osa Pohjois-Amerikasta (714) ja Irlannista (285). Arkistoissa on digitalisoitu mm. siirtolaisten kirjeitä ja sanomalehtiartikkeleita. Alueella olevassa museossa on myös Irlannin asutuksesta ja siirtolaisuudesta kertova pysyvä näyttely, museokauppa, ravintola ja sen yhteydessä hotelli, jossa on 30 vuodepaikkaa.

Ulster-American Folk Park on yksi Irlannin saaren suurimmista turistikohdeista. Vuosittainen kävijämäärä on n. 140 000, joista erilaisia koululais- ja opiskelijakäyntejä n. 40 000. Siellä järjestetään jatkuvasti erilai-



Welcome to Ulster America Folk Park! – Jukka Pajunen.

Vasemmalta Brian Lambkin, Jyrki Kangas, Tuula Koskimies-Hautaniemi, Eija Kätikä, Pekka Perttula, Martti Pajulammi, Jarmo Lamminmäki ja John Gilmour; edessä Seppo Perkiö. – *Jukka Pajunen.*



sia tapahtumia ja juhlia sekä omin voimin että yhteistyössä esim. Omaghin kaupungin kanssa.

Tapahtumista mainittakoon maaliskuussa järjestetty The Emigrant's Return sekä St. Patrick's Celebrations, huhtikuussa Easter Celebrations ja toukokuussa Music on the Move -tapahtuma. Syksyllä on 12<sup>th</sup> Annual Appalachian & Bluesgrass Music Festival ja suosittu Halloween-juhla, joka on usein loppuunmyyty.

Folk Parkissa järjestetään koululaisille ja opiskelijoille vuoden aikana monenlaista opetus- ja workshop-ohjelmaa. Esimerkiksi Winter Workshop-ohjelma on jaettu kolmeen osaan: Old World Workshops, Street Workshops ja New World Workshops. Old World Workshop tutustuttaa perinteisiin, vanhoihin irlantilaisiin miesten ja naisten töihin: siivoamiseen, pyykin pesemiseen, kehräämiseen, sepän pajassa takomiseen jne. Street Workshopin töitä on puolestaan mm. työskentely apteekissa ja posti- tai laivapoikana. New World Workshopin työt ovat Pohjois-Amerikan siirtolaisten töitä: koululaiset saavat leipoa maissijauhoista omenapannukakkuja, kastaa kynttilöitä, savustaa lihaa tai kalaa ja tehdä puukäsitöitä.

CMS saa toimintaansa valtiolta avustusta noin 60% ja Scotch Irish Trustilta n. 30%. Oma varainhankinta kattaa budjetin tulopuolelta n. 10%. Vuoden 2002 tilinpäätöksessä laitoksen tuloslaskelman loppu-

summa oli 138,708 £. Palkkakustannukset olivat n. 86,500 £. Henkilökuntaa on yli 70 henkeä, joista osa työskentelee vain turistikaudella tai on osa-aikaisia.

Suuri elämys oli kiertää koko laaja Folk Parkin kierros. Kierros alkaa tyypillisestä irlantilaisesta, vanhasta, yksihuoneisesta kivituvasta ja päättyy monien elämysten kautta Amerikkaan. Muutos vanhasta maailmasta uuteen on esitetty todella huolellisesti ja mielenkiintoisesti. Oli mukava astua ulkoa sateesta lämpimän takkatulen ääreen ja maistaa juuri paistettua leipää tai pannukakkua. Folk Parkin alueen laajuus, rakennusten erinomainen kunto sekä irlantilainen kumpuileva maisema hämmästyttivät meitä.

Monessa suhteessa se, mitä aiomme Peräseinäjoella rakentaa, on modernimpaa ja toteutetaan virtuaalisesti. Toisaalta erinomaisesti toimivien arkistojen ja tiedostojen esittely sai kuuntelijan vähän kateelliseksi. Arkistotietojemme digitalisointi ja eri arkistojen verkostoituminen olisi saatava nopeasti käyntiin. Sillä voisimme palvelulla asiakkaitamme kokonaisvaltaisemmin. Samoin yhteistyö opetusalan kanssa on tulevaisuutta, johon pitää panostaa. Asiakassegmentin valinta on tärkeä. Uskon, että kuten Pohjois-Irlannissa, niin meilläkin pääosa kävijöistä tulee olemaan kotimaan perhematkailijoita.

*Tuula Koskimies-Hautaniemi*

## Konferenssimatka Australiaan

Australian-matkani 15.5.–9.3. ensisijaisena tarkoituksena oli osallistua Sydneyn yliopistossa järjestettyyn konferenssiin. Esitelmäni aiheena oli Suomen ja Euroopan muuttoliikkeet. Samalla matkalla pidin luennon Venäjän muuttoliikkeistä uudessa Europe Centressä, Australian Kansallisessa Yliopistossa Canberrassa.

Vierailin myös Australian siirtolaisvirastossa Canberrassa etsimässä uusimmat tiedot maan siirtolaisuudesta ja maahanmuuttopoliitikasta. Välipäivinä kävin Wollongongissa tapaamassa Martti Jukkola, joka on jo koonnut esineistöä Peräseinäjoelle Pohjanmaalle suunniteltuun siirtolaisuuseumuuseon. Ongelmana on vielä saada tavarat Suomeen. Myös haastattelu- ja kuva-aineistoa kertyi matkani aikana entiseen tapaan. Australiansuomalaisten ensimmäinen sukupolvi alkaa olla jo ikääntynyttä väkeä, ja jälkeläiset ovat useimmiten australialaistuneita.

Näin Canberrassa tammikuussa riehuneen maastopalon jäljet. Kauniit metsät olivat tuhoutuneet ja noin 500 omakotitaloa paloi, niiden joukossa myös monien australiansuomalaisten kodit. Australia on aina matkan arvoinen eikä sinne kannata lähteä paria viikkoa lyhyemmäksi ajaksi. Tärkeätä on pitää yhteyttä Australian tiedeyhteisöön sekä kaukana oleviin suomalaisiin siirtolaisiin.

*Olavi Koivukangas*

Kuvatekstit ylhäältä:

Suurlähettiläs Anneli Puura-Märkälä (edessä vasemmalla) oli kutsunut Canberran suurlähetystöön paikallisia suomalaisia vierailuni johdosta.

Lahjoitin Siirtolaisuusinstituutin viirin Canberran Europe Centerin johtajalle, professori Elim Papadakisille.

Martti Jukkola Wollongongista on luvannut lahjoittaa Peräseinäjoelle suunniteltuun siirtolaisuuseumuuseon vanhan työautonsa, "Sauna"-rekisterikilvellisen Volvon.



## Kirjat

**Arno Tanner: Siirtolaisuus, valtio ja politiikka; Kanadan, Sveitsin ja Uuden-Seelannin työvoiman maahanmuutto ja politiikka 1975–2001, Ulkomaalaisviraston julkaisuja 4, Helsinki 2003, 226 s.**

Kansainvälinen muuttoliike on globaali ilmiö ja se tulee lisääntymään tulevaisuudessa. Tämä koskee myös Suomea, jossa oli 103 692 ulkomaan kansalaista vuoden 2002 lopussa. Kansalliset työvoimatarpeet toimivat yhtenä muuttoliikkeiden vetotekijänä. Tähän liittyy väestön vanheneminen erityisesti EU:ssa ja läntisissä teollisuusmaissa.

Ulkomaalaisviraston tutkijan Arno Tannerin tuore väitöskirja Tampereen yliopistosta vertailee kolmen Suomen kaltaisen, mutta ulkomaalaisriikkaan, maan maahanmuuttopolitiikan muutoksia viimeisten 30 vuoden aikana. Hänen perusväittämiensä on, että maahanmuuttajien valikoinnilla lähtömaata katsomatta on positiivinen vaikutus maan talouteen ja muuhun kehitykseen. Tämä on siirtolaisuuden historian perustotuus, joka usein tahtoo unohtua. Tutkimuksen teoreettinen malli maahanmuuton nelikentästä tutkittujen maiden maahanmuuttopolitiikassa on perusteltu ja tarkoitukseen soveltuva. Esitetyt kuviot havainnollistavat hyvin ongelmakenttää.

Maahanmuuttajien ominaisuuksia arvioivat pistelaskumenetelmät ovat Tannerin mukaan toimineet hyvin Kanadassa ja Uudessa Seelannissa. Maahanmuutto ja sopeutuminen on onnistunut sitä

paremmin, mitä vähemmän tulijoita on rajoitettu lähtömaan perusteella. Näissä maissa työvoiman integroituvuus maahanmuuttoon on mielletty hyödylliseksi, ja rajoja on hiljalleen ja valikoidusti avattu työmarkkinoille soveltuville maahanmuuttajille. Onnistunut maahanmuuttopolitiikka on vaatinut myös monikulttuurisuuden edistämistä ja rasmin ehkäisyä yhteiskunnassa. Vasta kantaväestön positiivinen asennemuutos maahanmuuttajia kohtaan ja erilaisuuden hyväksyminen ovat oleellisesti parantaneet maahanmuuton ennustetta.

Sveitsissä tiukka maahanmuuton sääntely on lisännyt laitonta maahanmuuttoa eikä maassa ole ollut onnistunutta sopeuttamisohjelmaa. Siellä maahanmuuttajien valikointi lähtömaan perusteella on tuottanut ongelmia. Rajoittavan maahanmuuttopolitiikkansa takia Sveitsillä ei ole Kanadan kaltaista kehittyntä integroitumis- ja monikulttuurisuusohjelmaa.

Tutkimuksen loppuosa käsittelee vertailumaiden kokemusten valossa Suomen maahanmuuttopolitiikkaa ja sen mahdollisia tulevaisuuden näkymiä. Kanadan ja Uuden-Seelannin kokemusten perusteella Arno Tanner päättelee, että Suomellekin olisi hyödyllistä seurata sellaisia maita, jotka ovat toteuttaneet liberaalia maahanmuuttopolitiikkaa. Mikäli ulkomainen työvoima katsotaan keinoksi ratkaista Suomen tulevia väestörakenteen ja työelämän haasteita, olisi Arno Tannerin mukaan Suomen kannalta parasta maahanmuuttopolitiikka sellainen, joka lisäisi maltillisesti maahanmuuttajaväestöämme. Onnistuakseen työvoiman maahanmuuttopolitiikan

olisi oltava ennakkoluulotonta, mutta valikoivaa. Maan tarpeiden jatkuva ja alati tarkentuva huomiointi ottaminen estäisi maahanmuuttajien jäämistä laajassa mitassa työttömiksi.

Erityisesti Kanada tyydyttävänä monikulttuurisuusohjelmineen voisi olla Suomelle periaatteellisenä esikuvana. Kuitenkin Suomen tilanne poikkeaa Kanadasta, Uudesta-Seelannista ja Sveitsistä siten, että EU:n tulevat valinnat saattavat lähitulevaisuudessa rajoittaa Suomen suvereniteettia maahanmuuttoasioissa. Ennen aktiivisen maahanmuuttopolitiikan soveltamista tulisi tehdä tarkka työvoimatarpeen kartoitus sekä monikulttuurisuuden ja rasmin ehkäisyn toimintalinjojen suunnittelu.

Arno Tannerin väitöskirja on merkittävä puheenvuoro parhailaan käynnissä olevaan keskusteluun Suomen maahanmuuttopolitiikan tulevasta linjauksista.

*Olavi Koivukangas*

**Hannele ja Kalevi Rikkinen: Kirjeitä Minnesotasta 1966–1967. Gummerus Kirjapaino Oy 2002, 185 s.**

Henkilökohtaisten kirjekoelmien julkaiseminen on viime vuosina yleistynyt. Myös Helsingin yliopiston maantieteen professori emeritus Kalevi Rikkinen ja hänen vaimonsa, professori emerita Hannele Rikkinen, ovat koonneet kirjan yhdysvaltojen-vuotensa aikana Suomeen lähettämistään kirjeistä.

Kalevi Rikkinen oli väitellyt tohtoriksi Helsingin yliopistossa keväällä 1966 ja oli saanut lukuvuodeksi 1966–67 stipendin Minnesotan yliopiston maantieteen laitoksella työskentelyä varten. Vaimo ja kaksi pientä lasta seurasivat luonnollisesti mukana Minneapolisiin. Perheen elämässä tuo vuosi oli käännekohta, joka jakoi elämän ennen ja jälkeen Amerikkaa oleviksi jaksoiksi.

Rikkiset matkustivat Yhdysvaltoihin ajankohtana, johon liittyi kielellinen ja kulttuurinen murros Suomen tiedemaailmassa. Tuolloin oli vielä harvinaista, että perhe vietti vuoden Yhdysvalloissa. Aikaisemmin suomalaiset olivat matkanneet Keski-Euroopan ja Länsi-Euroopan yliopistoihin oppia saamaan. Opiskelukielenä oli usein ollut saksa, kuten Kalevillakin. Matkaan he lähtivät siis huomattavasti heikommalla englanninkielen taidolla kuin stipendiaatit Suomesta nykyään lähtevät. 1960-luvun kuluessa englantia sitten saavutti nopeasti tieteessä valta-aseman ja samalla Yhdysvalloista tuli vaihto-oppilaiden ja nuorten pätevyityvien tutkijoiden luvattu maa, kuten kirjoittajat mainitsevat esipuheessaan.

Yhteyksiä Suomeen perhe piti kirjeitse. Vuoden aikana kirjeitä kertyikin paljon, sillä Hannele Rikkinen oli läheisilleen luvannut kirjoittaa kirjeen viikoittain. Samanlainen kirje lähti kalkeeripaperin avulla sekä Hannelen omille vanhemmille että Kalevin äidille. Kronologisesti etenevä kirja koostuikin pääasiassa kirjeistä, joita täydentävät nykyperspektiivistä kirjoitetut, kirjeiden sisältöä koostavat ja kommentoivat lyhyet selitystekstit. Kirja on yksityiskohtainen kuvaus perheen amerikanvuodesta

aina matkan mahdollistaneen apurahan hakuun liittyneistä prosesseista alkaen. Kirjan kuvituksena on mm. valokuvia, erilaisia arkipäivän dokumentteja, lasten piirustuksia sekä Kalevin tutkimustyön tuloksena syntyneitä karttoja.

Useimmat kirjeet on kirjoittanut Hannele ”aktiivisen kotiäidin” näkökulmasta. Hän kuvailee kirjeissään uutta ympäristöään, kertoo perheen arjesta ja sopeutumisesta sekä vilkkaasta seuralämästä, johon nuori kotirouva naisjärjestöjen toimesta nopeasti tempaistaan mukaan. Hannele myös kommentoi kirjeissään – välillä piikikkäästikin – monia amerikkalaisen yhteiskunnan tunnusmerkkejä.

Kirjeet peilaavat ajankuvaa 1960-luvun jälkipuoliskolta, jolloin elettiin niin Yhdysvalloissa kuin Suomessakin monenlaisten rakennemuutosten aikaa. Kirjeissä tulevat esille monet ajalle ominaiset innovaatiot, jotka levisivät sitten aikaa myöten kirjoittajien hämmästykseksi myös Suomeen.

Kun Hannelen vastuulle jäi pääasiassa hoitaa yhteydenpito vanhempiin, on Kalevi puolestaan suunnannut kirjeensä enimmäkseen kollegoille Suomessa. Niissä kuvataan paikallista tiede-elämää, omaa tutkimustyötä ja nuoren tutkijan ajatuksia. Kalevi tekee yliopistolla mm. taajamien väestömuutokseen liittyvää tutkimusta keräten aineistoa mm. kenttätyömatkoillaan. Kollegoille osoitetuissa kirjeissä ilmenee osittain toistoa, koska samoja asioita on kerrottu usealle eri ihmiselle. Näiltä osin kirjeitä olisi ehkä voinut hienon lyhennellä.

Kirjoittajat toteavat jälkikäteen, että vaikka kirjeet ilmentävätkin melkoista kulttuurishokkia, alkoi-

vat he alkujärkytyksen jälkeen vähitellen sopeutua amerikkalaiseen yhteiskuntaan. He näkevät itsessään kehittyneen jopa jonkinasteista minnesotalaista identiteettiä. Vähitellen tietojen ja kokemusten lisääntyessä lisääntyi myös ymmärrys amerikkalaista elämäntapaa kohtaan, ja siinä alkoi erottaa myös positiivisia piirteitä.

Amerikanvuoden virallisen osuuden eli yliopiston lukuvuoden päätyttyä perhe lähti useisiin muihin Yhdysvaltojen osavaltioihin suuntautuvalla matkalla, jota he kutsuvat Suureksi Retkeksi. Tuolla retkellä kirjeiden kirjoittaminen jäi vähäisemmäksi.

Suuren Retken jälkeen perhe asui ennen kotiin lähtöään vielä Pohjois-Minnesotassa, jossa asukkaiden joukossa on runsaasti myös suomalaissyntyisiä. Tuona aikana Kalevi teki tutkimusmatkoja mm. Kalevala-townshiipiin. Minnesotaa koskeva tutkimustyö jatkui matkan jälkeen vielä Suomessa, ja sen tuloksena ilmestyi matkaa seuraavina vuosina useita julkaisuja.

Syksyllä 1967 perhe palasi takaisin Suomeen. Perheen myöhemmistä vaiheista mainitaan hyvin lyhyesti kirjan lopussa. Kirjassa ja kirjeissään Hannele Rikkinen on leimallisesti kotiäiti, joka keskittyy huolehtimaan perheestään. Tietäen kuitenkin, että myös hän on tehnyt oman uran Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitoksessa biologian ja maantieteen didaktiikan professorina, olisi ollut mukava saada hieman enemmän tietoa myös hänen ja muunkin perheen myöhemmistä vaiheista.

Kirjan kirjoittajille tämän kirjan tekeminen on varmasti ollut nostalginen matka menneisyyteen. Kirjan tarkoituksena onkin ollut



kirjoittajien mukaan vahvistaa perheen muistoja amerikanvuoden ajalta ja saada mahdollisuus elää uudelleen sen aikaiset tunnelmat ja elämykset. Kirjan anti on luonnollisesti merkittävin perheelle itselleen sekä heidän lähipiirilleen. Muille lukijoille se on matkakertomus ja kiinnostava ajankuvaus tuonaikaisesta amerikkalaisesta yhteiskunnasta.

Nykyisenä kännykkä- ja sähköpostiviestien kulta-aikana lukija miettii väistämättä, onko samankaltaisten kirjojen tekeminen meidän sukupolvestamme enää mahdollista sähköisten viestien hävittäessä taivaan tuuliin. Voivatko perheet niin halutessaan enää Rikkisten tapaan elää kirjeittensä kautta uudelleen lähes neljän vuosikymmenen takaista elämäänsä?

*Heli Sjöblom-Immala*

**Dave Engel and Gerry Mantel:  
Calumet, Copper County Metropolis. RCM-Maki, 2002. 224 s.**

Dave Engelin ja Gerry Mantelin kirja Calumet, Copper County Metro-

polis kuvaa elämää vuosisadan vaihteessa Calumetin kaivosseudulla Pohjois-Michiganissa Yhdysvalloissa. Kirjan teksti on poimittu alueella ilmestyneen englanninkielisen sanomalehden Calumet Evening Newsin ja sen seuraajan Calumet Newsin artikkeleista. Tapahtumien seuranta alkaa vuodesta 1898 ja päättyy vuoden 1913 kaivoslakon levottomuuksiin ja onnettomuuksiin. Tekstiä täydentää runsas ja upea kuvitus. Aikalaisien ottamat valokuvat niin arkipäivän työnteosta, huvielämästä kuin katunäkymistä välittävät aitoa tunnelmaa elämänmenosta kuparialueen metropolissa.

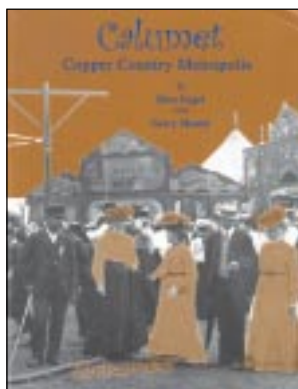
Kirjan näkökulma on selkeän paikallinen. Keskeisiä teemoja ovat muuttoliike alueelle ja sieltä pois, kaivostyö, työläisten yhteiskunnallinen liikehdintä lakkoineen, koulutuskysymykset, eri uskontojen kirjo ja kulttuurien väliset ristiriidat. Toisaalta kirjan sivuilta saa hyvän kuvan alueen asukkaiden vapaa-ajan vietosta, teatteri- ja musiikkiharrastuksista sekä merkienkilöiden vierailuista. Lehdissä on myös tarkkaan huomioitu kaivosalueella sattuneet onnetto-

muudet, murhat, itsemurhat ja muut epäjärjestyksestä aiheuttaneet tapahtumat ja henkilöt. Vakioaiheita lehtien palstoilla ovat olleet valitseva säätila ja talvisten lumi-myrskyjen aiheuttamat ongelmat.

Calumetin seutu oli vuosisadan vaihteessa väkimäärältään maailman suurin kuparikaivosyhteisö. Valtaosa työvoimasta oli siirtolaisia; alueen asukkaat edustivat enimmillään yli 40 eri kansallisuutta. 1900-luvun alkuvuodet olivat myös suomalaisen siirtolaisuuden huippuaikaa. Suuri osa Suomesta saapuneista aloitti työuransa kaivoksilla. Suomalaisten osuus Calumetin kaivosalueen elämässä olikin merkittävä ja näkyvä, mikä välittyy myös kirjaan valituista lehtiartikkeleista.

Engelin ja Mantelin kirja tarjoaa mielenkiintoista aineistoa paitsi tutkijoille ja muille asiasta kiinnostuneille, myös sukututkijoille ja siirtolaisukulaisiaan jäljittäville, jotka voivat löytää yksityiskohdista tietoa etsimiensä henkilöiden elämänvaiheista ja kohtaloista Calumetin kuparikaivoksilla.

*Elisabeth Uschanov*



**Dave Engel and Gerry Mantel:  
Calumet, Copper County Metropolis**

**Price:**

USD 20, shipping for one copy to Finland USD 7.00 (by surface mail)

**Orders:**

RCM-Maki Publishers  
1527 Boulder Rd  
Watertown, WI 53098  
USA



Suurlähettiläs Adèle K. Dionin seurassa Peter Mörkeberg (vas.) Kanadan Tukholman suurlähetystöstä ja johtaja Olavi Koivukangas.

## Siirtolaisuusinstituutin MEV-seminaari

Siirtolaisuusinstituutissa järjestetään säännöllisesti MEV-seminaareja. Edellinen pidettiin 23.4. Esitelmiä pitivät FM *Karoliina Kokko* (Turun yliopisto, maantieteen laitos) aiheesta ”Maahanmuuttajien Suomen sisäinen muuttoliike. Tapaustutkimuksena Turku” ja tutkija *Selene Peltonen*, (Siirtolaisuusinstituutti) aiheenaan ”Maahanmuuttajien integraation tavoitteet Suomessa: tasa-arvo ja integraatio kotouttamislain päämäärinä”.

## Kanadan Suomen suurlähettilään vierailu

Kanadan Suomen suurlähettiläs Mrs. *Adèle K. Dion* vieraili Siirtolaisuusinstituutissa 29.4. ja kertoi Kanadan siirtolaisuudesta. Kanadan väestöstä suurin osa on eurooppalaisperäistä ja se on yhä maahanmuuttomaa, mutta nykyisin enemmistö tulijoista on aasialaisia. Maahanmuuttajien määrä on viime vuosina vain kasvanut ja tulee ilmeisesti kasvamaan edelleen. Suurlähettilään mukaan 32-miljoonainen Kanada tarvitsee maahanmuuttajia samoista syistä kuin Suomikin: turvaamaan palveluja ja estämään väkiluvun vähenemistä.



Tutkijat Karoliina Kokko (vas.) ja Selene Peltonen.



## Olavi Koivukangas tutustumiskäynnillä Euroopan Parlamentissa

Siirtolaisuusinstituutin johtaja *Olavi Koivukangas* vieraili tutustumassa Euroopan Parlamenttiin Brysselissä MEP *Mikko Pesälän* kutsusta huhtikuussa 2003. Kuvassa Mikko Pesälä (vas.) ja Olavi Koivukangas.

## Arkistoaineiston noutopäivä Turussa 8.11.2003

Siirtolaisuusinstituutti kerää suomalaisten yksityishenkilöiden ja yhdistysten asiakirjoja ja esineitä siirtolaisuuskokoelmiinsa. Aineistoa otetaan vastaan ympäri vuoden.

Pojoismaisena Arkistojen Päivänä lauantaina 8.11. Siirtolaisuusinstituutin henkilökunta kiertää

Turun alueella hakemassa materiaalia lahjoittajien kotoa. Aineiston hausta voi sopia arkistonhoitaja Seija Sirkiän kanssa, puh. 02-2840 260, email: seija.sirkia@utu.fi, Linnankatu 61, 3. krs.

## Kanadansuomalaisen Sulo Häkkisen käsikirjoitukset Siirtolaisuusinstituutin kokoelmiin

Siirtolaisuusinstituutti sai lahjoituksena Kanadassa asuneen suomalaissiirtolaisen, Sulo Häkkisen, kirjoittamat käsikirjoitukset *Savon poika* ja *Iiris*. Lahjoitus täydentyy lähiaikoina vielä Häkkisen tekemillä maalauksilla.

Kanadassa vuodesta 1928 asunut Sulo Häkkinen oli kotoisin Suomen Haukivuoresta. Hän avioitui Kivennavalla syntyneen kanadansuomalaisen Selma Veijalaisen kanssa vuonna 1940. Siirryttyään eläkkeelle Häkkiset toimivat mm. Suomalaisen Luterilaisen kirkon aktiivisina vapaaehtois-

työntekijöinä Montrealissa. Pariskunta oli lapseton.

Siirtolaisuusinstituutti kiittää Marja-Liisa Timberiä lahjoituksesta.

Sulo Häkkinen, 1904–1975.



## Siirtolaisvitsit ja -jutut talteen

Turussa toimiva Siirtolaisuusinstituutti kerää siirtolaisiin ja ulkosuomalaisiin liittyviä vitsejä, juttuja ja tarinoita tavoitteena mahdollinen kuvitettu julkaisu. Vitsien ja tarinoiden lähettäjien kesken ar-

vomme Siirtolaisuusinstituutin kirjapalkintoja. Ulkosuomalaisten lisäksi toivomme saavamme vitsejä myös Suomeen palanneilta siirtolaisilta ja heidän sukulaisiltaan.

Neljä suomalaiskaverusta istui iltaa paikallisessa baarissa. Laseja oli kallisteltu siihen tahtiin, että yksi miehistä oli jo tipahtanut pöydän alle. Tarjoilija tuli ottamaan seurueelta uutta tilausta ja kysyi, tuodaanko myös pöydän alle vajonneelle kaverille. Siihen yksi miehistä vastasi: "Se ei voi ottaa enää – sen pitää ajaa!"



Pyydämme lähettämään jutut osoitteella: Siirtolaisuusinstituutti, johtaja Olavi Koivukangas, Linnankatu 61, 20100 Turku, puh. 02-2840 441, email: olakoi@utu.fi



# Muuttoliike- ja etnisyy- tutkijoiden verkosto, MEV



Elli Heikkilä

Siirtolaisuusinstituutin ylläpitämä Muuttoliikkeen ja etnisyyden tutkijaverkosto (MEV) luotiin vuonna 1993. Pakolais- ja siirtolaisuusasiain neuvottelukunnan rahoituksella kerättiin tuolloin tietoja alan tutkimuksista ja tutkijoista. Niiden pohjalta luotiin tutkijaverkosto ja Siirtolaisuusinstituutti julkaisi Minna Domanderin kirjoittaman tutkimusbibliografian, ”Siirtolaisuus- ja pakolais tutkimus Suomessa 1980–1993”.

Etnisten suhteiden neuvottelukunnan syksyllä 1998 asettaman tutkimus- ja tilastojaoston toimeksiantona tehtiin Siirtolaisuusinstituutissa keväällä 1999 kysely 1990-luvun muuttoliiketutkimuksesta. Kysely lähetettiin myös MEV-verkoston jäsenille. Kartoituksen tulokset on julkaistu ”Maahanmuutto, pakolaisuus, siirtolaisuus ja etniset vähemmistöt 1990-luvulla. Tutkimukset ja tilastot” -raportissa työministeriön julkaisusarjassa ja työministeriön internet-sivuilla:

<http://www.mol.fi/migration/ilrapo.pdf> sähköisessä muodossa.

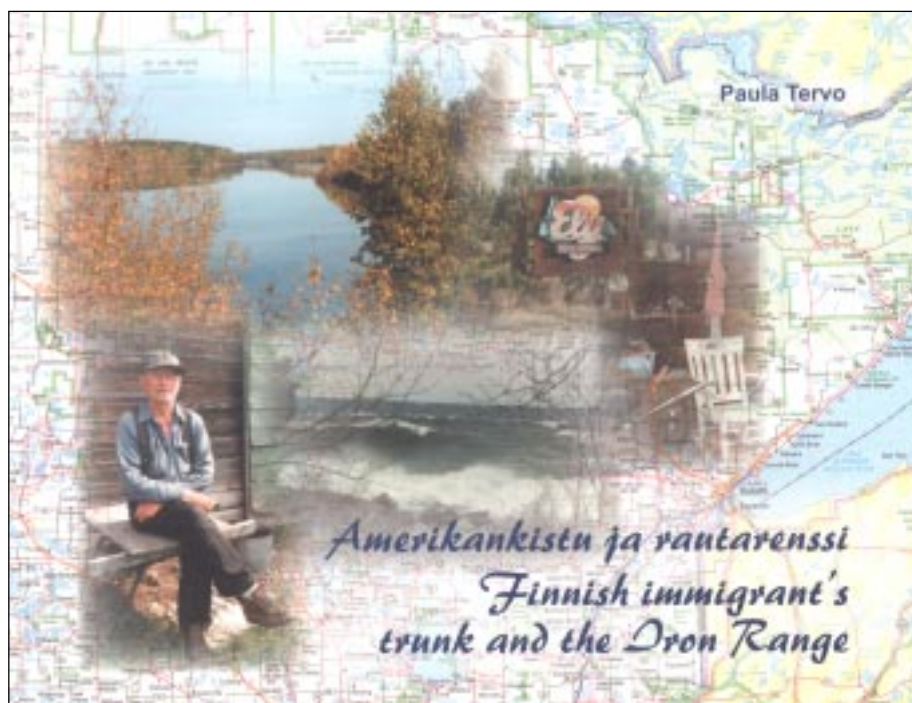
MEV-verkoston tarkoituksena on olla tietopankkina. Se pitää yllä ajantasaista tietoa alan tutkimushankkeista, tiedottaa tutkimuksesta, järjestää seminaareja ja pitää yhteyttä tutkijoihin säännöllisen sähköpostitiedotuksen avulla. Verkoston jäsentiedostossa on noin 430 tutkijan ja viranomaisen sekä muiden asiasta kiinnostuneiden nimi- ja yhteystiedot sekä tiedot heidän tutkimushankkeistaan ja erikoisalastaan. Mukana on tutkijoita ja erilaisten opinnäytetöiden tekijöitä eri tieteenaloilta. Useimmilla MEV-verkoston jäsenillä on sähköpostiosoite, johon lähetämme tietoa mm. alan seminaareista, väitöstilaisuuksista, uusista julkaisuista ja koulutuksesta.

Seuraava MEV-seminaari pidetään Siirtolaisuusinstituutissa marraskuussa 2003, jolloin yhtenä puhujana on vastaväitellyt Arno Tanner Ulkomaalaisvirastosta.

Siirtolaisuusinstituutissa on luotu keväällä 2003 internetiin hakutietokanta MEV-verkostoon liittyneistä jäsenistä. Jokaisella on nyt mahdollisuus tehdä kotisivujemme kautta hakuja mm. avainsanojen, tutkijan nimen ja tutkimusalan mukaan. Sieltä löytyy ajantasaista tietoa meneillään olevista tutkimuksista ja tutkijoiden yhteystiedot. Suora internet-osoite hakutietokantaamme on: [http://www.migrationinstitute.fi/mev/mevdb\\_interface/mevdata/search.asp](http://www.migrationinstitute.fi/mev/mevdb_interface/mevdata/search.asp).

MEV-verkostoon voi liittyä ilmoittamalla Siirtolaisuusinstituuttiin yhteystietonsa sekä tiedot tutkimus- tai erikoisalastaan ja tutkimushankkeistaan. Tietoja käytetään alan tutkimuksesta tiedottamiseen. Niiden käytön tähän tarkoitukseen voi halutessaan kieltää. Tiedot voi lähettää kätevimmin sähköpostitse lomakkeella, joka löytyy Siirtolaisuusinstituutin internet-sivuilta: <http://www.migrationinstitute.fi>.

**Paula Tervo**  
**Amerikankistu ja rautarenssi –**  
**Finnish immigrant's trunk and the Iron Range**



Suomalaisuus elää paikoin vielä vahvana Pohjois-Amerikassa. Nykysin yli 600 000 amerikkalaista on tietoisia suomalaisista sukujuuristaan. Suomalaista perinnettä vaalivat ensimmäisen polven siirtolaisten lisäksi suuri osa heidän jälkeläisistään. Amerikankistu ja rautarenssi tarjoaa uudenlaisen näkökulman tämän päivän amerikansuomalaisuuteen siirtolaistemme ja heidän jälkeläistensä kertomuksista koostuvan kollaa-sin kautta.

Finnish culture is thriving in many places in North America. Presently more than 600,000 Americans acknowledge their Finnish roots. The Finnish heritage is cherished by first generation immigrants as well as by many of later generations. This culture lives on among their descendants, but has a new character resulting from a mixture of new and old. The stories in this book depict a cultural heritage in transition.



**Tilaukset • Orders**

Siirtolaisuusinstituutti • Institute of Migration

Linnankatu 61, 20100 Turku, Finland

email: sirkka-liisa.laurila@utu.fi, internet: <http://www.migrationinstitute.fi>

# Marjatta Nieminen

## Suomalaiset merimiehet 1900-luvun Buenos Airesissa ja siirtolaisuus



*Marjatta Nieminen*

*Suomalaiset merimiehet  
1900-luvun Buenos Airesissa  
ja siirtolaisuus*

Merimiehet ovat olleet suomalaisen siirtolaisuuden pioneereja kaikilla mantereilla. Ensimmäiset suomalaiset ylittivät päiväntasaajan eurooppalaisten löytöretkeilijöiden mukana tai hollantilaisissa ja englantilaisissa kauppalaivoissa. 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alkupuoliskolla Etelä-Amerikassa liikkuneiden suomalaisten merimiesten määrä ei ole aivan vähäinen. Laivasta karanneista tai ulosmaksun ottaneista merimiehistä on tähän mennessä tiedetty vain vähän, sillä he eivät esiinny Suomen siirtolaistilastoissa tai muissa virallisissa lähteissä.

Aina 1940-luvulle saakka merimies saattoi asettua Argentiinan maaperälle hyvinkin helposti ja kontrolli siitä, palasiko hän laivalle vai ei, oli lähes olematonta. Mies kiinnosti paikallisia viranomaisia vain, jos hän joutui jostakin syystä tekemisiin lain kanssa, tai varustamoaa, jos se ei muuten saanut kokoon tarvittavaa miehistöä. Suurten kaupunkien, kuten Buenos Airesin, kujille seilori hävisi helposti myös ilman omaa tahtoaan.

**Hinta 15 • + postikulut**



### Tilaukset:

Siirtolaisuusinstituutti

Linnankatu 61, 20100 Turku

puh. 02-2840 440, fax: 02-233 3460, email: sirkka-liisa.laurila@utu.fi

internet: <http://www.migrationinstitute.fi>